БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● № 289 (19.960). ● 1987 йил 18 декабрь, жума ● Баҳоси 3 тийин.

КПСС XXVII СЪЕЗДИ ҚАРОРЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРАМИЗ!

ЙИЛНИ БАРВАҚТ ЯКУНЛАГАНЛАР

БИНОКОРЛАР ЮТУҒИ

● Уйчидаги 138-механизациялашган кўчма колонна коллективида ўн иккинчи беш йиллик иккинчи йили топшириқларини муддатидан олдин адо этаётганлар кўпчиликни ташкил қилади. Ундаги ҳар тўрт ишчидан бири ҳозир келгуси йил ҳисобига ишламоқда. Абдуҳамид Аҳмадалиев, Энвер Аблятипов бошлиқ бригадалар икки йиллик ишлаб чиқариш планини аллақачон бажариб қўйди.

М. ҚОДИРОВ,
Наманган области.

СИФАТГА ЭЪТИБОР

● Андижон пойабзал ишлаб чиқариш бирлашмасининг коллективи маҳсулот сифатига эътиборни кучайтирмоқда. С. Мирзаев бошлиқ болалар пойабзали тикиш бригадаси ҳар икки ойда оёқ кийими турларини алмаштиришга одатланган. Бригада ўтган ой планидаги 12 минг жуфт болалар ботинкаси ўрнига 13 минг 200 жуфт пойабзал ишлаб чиқарди. Пойабзалларнинг ҳаммаси аъло баҳоланди. Эргашбой Абдуллаев, Расулжон Қодиров, Дилмурод Ҳасанов сингари пойабзалчилар ҳозир 1988 йилнинг ёз ойлари ҳисобига меҳнат қилишаётир.

Р. ИМИНОВ,
бирлашма ишчиси.

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг пленуми тўғрисида

ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

17 декабрь куни Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг VII пленуми бўлди. «КПСС Марказий Комитетининг Ўзбекистон ССРда пахтачиликни ривожлантириш тўғрисидаги кўрсатмаларини бажариш ва бу тармоқдаги жиддий камчиликларни тугатиш юзасидан республика партия ташкилотининг вазифалари ҳақида» Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари И. Б. Усмонхўжаев доклад қилди.

Доклад юзасидан музокараларда Сирдарё область Боёвут район партия комитетининг биринчи секретари С. Аҳмадқулов, Самарқанд область партия комитетининг биринчи секретари Н. Р. Ражабов, Наманган область Уйчи районидаги «Қизил равот» экспериментал хўжалигининг директори А. Шерматов, Жиззах область партия комитетининг биринчи секретари И. С. Умаров, Қашқадарё область Қарши район партия комитетининг биринчи секретари Т. П. Хидиров, Фарғона область ижроия комитетининг раиси Ҳ. Мажидов, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари, Давлат агросаноат комитетининг раиси И. Ҳ. Жўрабеков, Тошкент область Ўрта Чирчиқ районидаги Охунбобоев номли колхоз раиси М. Рўзматов, Қорақалпоғистон АССР Шуманай район партия комитетининг биринчи секретари Ж. Қорабоев, Хоразм область Урганч район партия комитетининг биринчи секретари М. Жуманиёзов, Тошкент тўқимачилик комбинатининг тўқувчиси Е. А. Губина, Бухоро область партия комитетининг биринчи секретари И. Жабборов, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Ўсимлик моддалари химияси институтининг директори А. И. Глушченкова, Андижон область ижроия комитетининг раиси Ж. Ҳасанов, Сурхондарё область Қумқўрғон районидаги «Москва» колхозининг раиси Р. Чориев, Қорақалпоғистон АССР Тўрткўл пахта тозалаш заводининг токари И. Ю. Давлетов, Сирдарё область Сирдарё районидаги «Малик» совхозининг звено бошлиғи Т. Б. Қирғизбоева, «Главмашхлопководство» бошлиғи Ҳ. Ҳ. Ғуломов, Ўзбекистон ССР соғлиқни сақлаш министри С. М. Баҳромов ўртоқлар сўзга чиқдилар

Муҳокама этилган масала юзасидан қарор қабул қилинди.

Ўз шанига доғ туширганлиги учун пленум Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг аъзоси Р. Ҳ. Абдуллаевани КПСС сафидан чиқарди.

Пленум ишида КПСС Марказий Комитети Ташкилий-партиявий ишлар бўлими сектор мудирининг ўринбосари И. Е. Понамарев қатнашди.

Шу билан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг пленуми ўз ишини тамомлади.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН ССРДА ПАХТАЧИЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ТЎҒРИСИДАГИ КЎРСАТМАЛАРИНИ БАЖАРИШ ВА БУ ТАРМОҚДАГИ ЖИДДИЙ КАМЧИЛИКЛАРНИ ТУГАТИШ ЮЗАСИДАН РЕСПУБЛИКА ПАРТИЯ ТАШКИЛОТИНИНГ ВАЗИФАЛАРИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари И. Б. УСМОНХЎЖАЕВ доклади

Ўртоқлар!

Бизнинг пленумимиз партия билан халқ турмушидаги беҳиҳоя масъулиятли даврда ўтмоқда. Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 70 йиллигига бағишланган юбилей тантаналари жуда катта сиёсий воқеа бўлди, совет кишиларининг юксак маънавий кайфиятини, улар Коммунистик партия теварагига жипслашганликларини яққол намойиш қилди.

Барча совет кишилари қатори Ўзбекистон коммунистлари, меҳнаткашлари ҳам М. С. Горбачев докладида баён этилган қоида ва хулосаларни якдиллик билан маъқулламоқдалар, КПСС Марказий Комитетининг, Марказий Комитет Сиёсий бюросининг КПСС XXVII съезди қарорларини, партиянинг қайта қуриш, мамлакат социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштириш йўлини астойдил қўллаб-қувватламоқдалар.

Бу йўлнинг революцион, самарадор кучи жамиятимизнинг ички турмушида ҳам, халқаро ишларда ҳам намоён бўлмоқда. Михаил Сергеевич Горбачевнинг Америка Қўшма Штатларига қилган визити якунлари, СССР билан АҚШ ўртасида ўртача ва камроқ олислик ракеталарини тугатиш тўғрисида Шартнома имзоланганлиги мамлакатимизда ҳам, чет элларда ҳам зўр мамнуният билан кутиб олинди. Қуролланиш пойгасини реал равишда жиловлаш соҳасидаги бу тарихий ҳужжат қайта қуриш бунёдкорлик режаларининг халқаро гарантияларини мустаҳкамлайди.

Ҳозир қайта қуришнинг иккинчи босқичидаги вазифа партиянинг стратегик йўл-йўриқларини амалий равишда рўёбга чиқаришни — ижтимоий турмушни демократиялашни ва туб иқтисодийислоҳотни таъминлашдан иборат. Бу — турмушимизнинг барча соҳаларига, халқ хўжалигининг ҳамма тармоқларига тааллуқлидир.

Биз КПСС Марказий Комитети кўрсатмалари асосида экономиканинг етакчи тармоғини интенсив, илмий негизга ўтказиш юзасидан республика партия ташкилотининг вазифаларини айни шу позицияларда туриб батафсил кўриб чиқишимиз ва белгилаб олишимиз керак.

КПСС Марказий Комитетининг Ўрта Осиё республикалари агросаноат комплексининг табиий-иқтисодий потенциалидан қониқарсиз фойдаланилаётганлиги тўғрисидаги қарорида қишлоқ хўжалигидаги ишларнинг аҳволи атрофлича танқидий таҳлил этилган, турғунлик ҳолатларини келтириб чиқарган сабаблар принципиал очиб ташланган, уни янада ривожлантиришнинг бош йўналишлари белгиланган.

Шуни алоҳида таъкидлаб ўтмоқчиман: ҳозир пахтачилик «жузъий» ремонтга эмас, балки чуқур сифат ўзгартишларига, қатъиян қайта қуришга муҳтождир.

Пахтачиликдаги жиддий муваффақиятсизлик л а р н и, айтиш мумкинки, танг аҳволни биз Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XVI пленумидаёқ тушунган эдик. Тармоқни ўпирилиш ҳолатидан чиқариб олиш учун туб чора-тадбирлар кераклиги ўша пайтдаёқ равшан эди, чунки республиканинг иқтисодий ва социал ривожланиши, унинг умумиттифоқ меҳнат тақсимотига қўшадиган ҳиссаси кўп жиҳатдан шу тармоққа боғлиқ. Хўш, пахтачиликда қайта қуриш қандай бормоқда, шу вақт ичида нималар қилинди ва биз нималарни қилганимиз йўқ, деган савол туғилиши табиий. Бу саволга очиқ-ойдин ва рўй-рост жавоб бериб, тўппа-тўғрисини айтиш лозим.

КПСС Марказий Комитетининг талабларига мувофиқ уюшқоқлик ва интизомни мустаҳкамлаш юзасидан ўтказилаётган йўл пахтачиликда ва бошқа тармоқларда неча йиллар давомида йиғилиб келган салбий тенденцияларнинг асосан пайини қирқиш, ўтмишда оммавий тус олган, жуда катта зиён етказган қўшиб ёзиш ва найрангбозликлардан ишлаб чиқаришни халос этиш имконини берди. Ҳисобга олинмаган экинзорлар 200 минг гектарга ёки салкам 10 процентга етди, СССР Марказий статистика бошқармаси томонидан 1978—1983 йилларда пахта тайёрлаш ҳажмларининг ҳисоботдан чиқариб ташланган қисми 4,5 миллион тоннадан ошиб кетди. Ҳозир бундай найрангбозликнинг йўллари бекитиб қўйилди, ҳисоб-китоб ва ҳисоботда қаттиқ давлат тартиби ўрнатилди, дейиш мумкин. Аммо олға бориш, тармоқни ўпирилиш ҳолатидан чиқариб олиш керак-ку, ахир.

Турмуш шундан яққол далолат беради: биз ишларнинг аҳволини чуқур суриштириб билиб олган, катта-катта янги чора-тадбирлар кўрган жойларда ижобий силжишлар рўй бермоқда, дастлабки ижобий натижаларга эришилди.

Пахта учун ундан ажратиб олинадиган толанинг миқдори ва сифатига қараб ҳақ тўлашга ўтилганлиги мана шундай муҳим қадам бўлди. Бу тадбирга кўп кишилар қарши чиқишди, ҳозир ҳам айрим кишилар ўтмишдаги ялпи ёндашувлар хусусида таассуф билдирмоқдалар. Аммо қуйидаги маънодор аниқ-равшан рақамларнинг мағзини чақиб кўринг. 1984 йилгача республикада тола ажратиб олиш доимо камая бориб, 26,5 процентни ташкил этган бўлса, энди у 6 процент кўпайди.

1986 йил ҳосилидан 32,5 процент тола олинди, бу йилги пахтани қайта ишлашнинг дастлабки натижаларига келганда, бу кўрсаткич 33 процентни ташкил этади. Натижада 1984 йилдан бошлаб республика аввалги йилларга нисбатан кўпроқ пахта толаси етиштирмоқда. Қайта ишлаш тармоғи 1983 йилда 224 миллион сўм зарар кўрган бўлса, бултур қарийб 185 миллион сўм фойда берди. Пахтанинг бошқа маҳсулотини олиш ҳам кўпайди, қўшимча равишда 25 минг тонна ёғ ишлаб чиқарилди. Ўн биринчи беш йилликнинг дастлабки уч йили мобайнида ёғ заводлари 30 миллион сўм зарар кўрган бўлса, 1985 йилдан бошлаб 50 миллион сўмдан кўпроқ фойда олинди.

Қайта ишлаш корхоналаригина эмас, хўжаликлар ҳам иқтисодий наф олмоқдалар. Кўпроқ тола ажратиб олинганлиги учун 1985—1986 йилларда колхоз ва совхозларга қўшимча равишда 388 миллион сўм тўланди. Пировард натижаларга қараб ҳисоб-китоб қилишга ўтиш тўғрилигини тажриба тасдиқлаганлиги кўриниб турибди, шу принципни мустаҳкамлаш ва ривожлантириш керак, у хўжалик юритишнинг янги иқтисодий механизмига тўла-тўкис мос келади.

Ҳозир Тошкент областининг Пискент районида тайёрлов тармоғини хўжаликларга топшириш ва улар билан пировард маҳсулотга қараб ҳисоб-китоб қилишга тўла-тўкис ўтиш юзасидан эксперимент бошланди. Қўрғонтепа районида бошқа бир вариант синаб кўрилмоқда. Партия, совет, хўжалик органлари мана шу экспериментларга хайрихоҳлик билан қарашлари, бу соҳадаги бошқа ташаббус ва изланишларни қўллаб-қувватлашлари керак.

Агросаноат комплексининг бошқа тармоқларида баъзи силжишлар рўй берди. Шу беш йилликнинг икки йили мобайнида аввалги беш йилликнинг шу даврига нисбатан картошка, полиз ва мева-сабзавот маҳсулотлари ва мева-сабзавот тайёрлаш 5 процентдан зиёд кўпайди, бу йил давлатга 3,6 миллион тоннага яқин ана шу маҳсулотлар топширилди. Дон топшириш биринчи марта бир миллион тоннага етди, сут ва тухум харид қилиш йиллик плани муддатидан олдин бажарилди, йил охиригача сут топшириш 7 процент ва тухум топшириш 11 процент ортади.

Олға силжиш бор. Бироқ ҳозирча хўжалик юритишнинг интенсив усуллари томон тубдан бурилиш бўлгани йўқ, балки айрим ижобий нишоналаргагина эришилди. Бутун агросаноат комплексида ва аввало, пахтачиликда ҳосилдорликни ошириш ва алмашлаб экишни ўзлаштириш, замонавий агротехникани ва деҳқончилик маданиятини жорий этиш, ишлаб чиқаришни механизациялаш, уни янги иқтисодий изларга ўтказиш юзасидан туб чора-тадбирлар кўрилиши талаб этилади. Хўш, ўтган тўрт йил мобайнида шу вазифалар қандай ҳал этилмоқда?

Экинзорларни ҳисобга олиш, агротехникани яхшилаш, меҳнат ва ишлаб чиқаришнинг ташкил этилишини такомиллаштириш, пудратни, хўжалик ҳисобини жорий қилиш туфайли Қумқўрғон, Чиноз, Шўрчи, Пискент, Олот, Ғиждувон, Шуманай, Хонқа, Мирзачўл, Ўзбекистон ва бошқа бир қанча районларнинг хўжаликлари пахта етиштиришни муттасил кўпайтиришга, унинг ҳосилдорлигини оширишга, механизациялаш даражасини кўтаришга эришмоқдалар. Ҳатто бу йилги ҳаддан ташқари қийин шароитда ҳам 26 та район, 348 та колхоз, совхоз ва 9 мингтадан кўпроқ бригада пахта тайёрлаш планларини бажаришга муваффақ бўлдилар. Бу — партия, совет, хўжалик органларининг, хўжаликлар раҳбарлари ва мутахассислари, барча меҳнатчиларнинг шак-шубҳасиз хизматидир, бу соҳадаги қайта қуриш тобора кучайиб, сезиларли натижалар бераётганлигининг аниқ кўрсаткичидир.

Бироқ ҳар қандай синов каби бу йилги қийинчиликлар ҳам катта камчиликларни кўрсатиб қўйди, эски усуллардан умидвор бўлиб, ҳамон бир жойда депсиниб турган ва ҳатто илгари эгаллаган марраларидан ҳам орқада қола бошлаган кишиларнинг эскича фикрлашини очиб ташлади. Бўка, Жомбой, Дўстлик, Задарё, Қўнғирот, Навоий, Усмон Юсупов, Фарғона ва бошқа бир қанча районларнинг хўжаликлари бу йилги терим ишларини ҳар томонлама барбод этиб, машина терими планларини барбод қилибгина қолмай, ҳосилдорликни ҳам пасайтириб юбордилар, унумсиз харажатларни кўпайтирдилар, иқтисодий кўрсаткичларни ёмонлаштирдилар, ўйлайманки, район партия комитетларининг бюролари, райкомларнинг биринчи секретарлари Х. А. Пирнапасов, А. А. Сатторов, У. З. Олимов, А. Аширов, К. Сарсенов, М. С. Ҳолиқов, З. Қодиров, К. Икромов ўртоқлар қайта қуришга раҳбарлик қилишлари қийин бўлади, чунки пахтачиликдаги муваффақиятсизлик бу районларда ноқулай об-ҳаво шароитларининггина натижаси бўлмай, айни вақтда ташкилотчилик, сиёсий ва хўжалик ишидаги эскича ёндашувларнинг оқибати ҳам бўлди

Эскилик сарқити деярли барча асосий йўналишларда: алмашлаб экишни ўзлаштиришда, интенсив технологияларни жорий қилишда, механизациялаш даражасида ва ишнинг пировард натижаси боғлиқ бўлган бошқа масалаларда ҳам намоён бўлмоқда.

Батафсил таҳлил қилиб кўрилганида, пахтачиликни юритишда туб сифат ўзгаришлари рўй бермаганлиги маълум бўлди. Унинг ҳозирги даражаси республиканинг реал имкониятларига ҳам, давлат мамлакат учун муҳим бўлган шу тармоқни ривожлантиришга сарфлаётган жуда катта маблағларга ҳам мувофиқ эмас.

Кейинги ўн йил мобайнида республика агросаноат комплексини ривожлантиришга салкам 28 миллиард сўм маблағ сарфланди, бир миллион гектарга яқин қўриқ ер ўзлаштирилди. Ҳақиқатда эса етиштирилаётган пахтанинг миқдори жиҳатидан ҳам, ишлаб чиқарилаётган толанинг ҳажми жиҳатидан ҳам биз 70-йилларнинг ўрталаридаги даражада қолдик.

Ҳозир биз пахтачилик проблемаларига айнан мана шундай безаксиз реализм ва ғоят зўр партиявий масъулият позицияларида туриб ёндашмоғимиз керак. Айни вақтда салбий ҳодисаларнинг оқибатларини бартараф қилишда, энг зарур, кўп жиҳатдан нозик муаммоларни ҳал этишда КПСС Марказий Комитети ва мамлакат ҳукумати бизга ғоят хайрихоҳлик билан жуда катта ёрдам бераётганликларини алоҳида таъкидлаб ўтиш зарур.

Партия Марказий Комитети пахтачиликни ривожлантиришда республика партия, совет, хўжалик органларининг катта камчиликларини кескин ва ҳақли танқид қилиб, 1988—1990 йилларда пахта толаси тайёрлаш планини анчагина камайтириш ҳақида қарор қабул қилди. Келгуси йил топшириғи 500 минг тонна камайтирилди, план 5 миллион 250 минг тонна пахтани ва 1 миллион 680 минг тонна толани ташкил этади.

Бу қарорни қабул этиш осон бўлмади. Мамлакатга пахта керак, у етишмай турибди. КПСС Марказий Комитети тармоққа раҳбарлик қилишдаги қўпол хатолар натижасида вужудга келган ҳаддан ташқари оғир аҳволни эътиборга олиб, республикага ўзини ўнглаб олиш, аҳволни тубдан яхшилаш имкониятини беришга қарор қилди.

Шу сабабли қабул этилган қарорни ишдаги ғайрат-шижоатни камайтириш учун баҳона деб билиш жуда катта хато бўлур эди. Аксинча, сиз билан биз пахтачиликни қисқа муддатларда ва имкони борича юксак самарадорлик билан тубдан қайта қуриш, тармоқни замонавий, илмий асосланган агротехникага кўчириш учун юксак даражада партиявий масъулиятни зиммамизга оламиз. Биз одамлар билан ўтказилаётган бутун ташкилотчилик ва сиёсий ишда айни бизнинг республикамиз мамлакатни пахта билан таъминлашга ҳал қилувчи ҳисса қўшаётганлигига асосланиб иш юритишга мажбурмиз. Тармоқни янада ривожлантириш учун республика партия ташкилотининг энг юксак масъулият меъёри шу билан белгиланади.

Ихтиёримизда ҳақиқатан ҳам мавжуд бўлган ресурс ва имкониятларни объектив ва реал чамалаб кўрайлик, пахта ҳосилдорлигини муттасил ошириш, тола ажратиб олишни кўпайтириш, унинг сифат хусусиятларини анча яхшилаш соҳасидаги вазифаларимизни белгилаб олайлик.

Ўзбекистоннинг ҳозирги пахтачилиги — 1200 та йирик замонавий хўжаликдан иборат, уларга 3,5 миллион гектар суғориладиган ер бириктириб қўйилган. Улар аслида чекланмаган меҳнат ресурсларига эга, уларнинг ихтиёрида 257 мингта трактор, пахта териш машинаси ва дон комбайни бор. Ҳар йили колхоз ва совхозлар 1,3 миллион тонна минерал ўғит олиб турибди. Республика сув омборларининг жами ҳажми 18 миллиард куб метрдан ошади, ирригация тармоғининг узунлиги 120 минг километрга боради. Сув хўжалиги тўғри бошқарилган тақдирда сув тақчиллигининг таъсирини сездирмаслик учун мана шуларнинг ўзи мутлоқо етарлидир. Колхоз ва совхозларда олий ва ўрта махсус маълумотли 100 мингга яқин мутахассис меҳнат қилмоқда.

Кўриб турибсизларки, ўртоқлар, тармоқни муваффақиятли ривожлантириш учун бизнинг ихтиёримизда зарур шарт-шароитларнинг ҳаммаси мавжуд. Аммо КПСС Марказий Комитети ҳақли равишда таъкидлаганидек, кўпгина хўжаликларимизнинг, барча район ва областларимизнинг, республика органларининг раҳбарлари ва мутахассислари пахта-беда алмашлаб экишни ўзлаштириш, толасининг сифати юқори бўлган янги навларни жорий этиш соҳасидаги илм-фан тавсияларига ва ўз тажрибаларига, пахта етиштиришни интенсивлашнинг бошқа омилларини қўлланишга менсимай қараб келмоқдалар.

Алмашлаб экишни ўзлаштириш ва ҳосилдорликни ошириш каби ўзаро боғлиқ проблемани олиб кўрайлик. Аслида бу — бир ишнинг икки жиҳатидир. Биз ҳосилдорлик ва ялпи пахта ҳосили соҳасидаги оширилган топшириқлар натижасида ерларнинг кўп миқдорда пахта билан банд бўлиб қолиши юзага келган деб айтаяпмиз. Бизда шундай хўжалик ва районлар борки, улардаги планли ҳосилдорлик 30-35 ва ҳатто 40 центнерни ташкил этади. Бироқ, шу билан бирга, бир миллион гектардан ортиқ ер 25 центнердан камроқ, шу жумладан, 400 минг гектар ер 20 центнердан, 230 минг гектар ер эса 15 центнердан камроқ пахта ҳосили бераётганлигини нормал ҳол деб ҳисоблаб бўлмайди.

КПСС Марказий Комитетида агросаноат комплексининг ташкилий-иқтисодий проблемалари юзасидан ноябрь ойида ўтказилган илмий-амалий конференцияда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари ўртоқ В. П. Никоновнинг докладида умуман Ўзбекистонда гектар бошига 1 тонна ҳосил кам олинаётганлиги тўғридан-тўғри таъкидлаб ўтилди.

Кейинги йилларда республикадаги ҳосилдорлик кўпайиш ўрнига, пасайиб бораётганлиги алоҳида ташвиш туғдирмоқда. Ўтган беш йилликда ўртача йиллик кўрсаткич гектар бошига 26,7 центнерни, 1985 йилда 27 центнерни, 1986 йилда 24, 3, бу йил эса гектар бошига 23,3 центнерни ташкил этди. Шундай бир табиий савол туғилади: республика Давлат агросаноат комитетининг раҳбарлари ва шахсан унинг раиси ўртоқ И. Ҳ. Жўрабеков бундай пасайиб боришни қандай изоҳлайдилар? Чунки, тармоқни бошқариш даражаси ҳосилдорликда лўнда тарзда ифодаланади ва ҳамма нарсани об-ҳаво шароитларига тўнкай бериш ярамайди.

(Давоми 2-бетда).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН ССРНИНГ 2000 ЙИЛГАЧА МЎЛЖАЛЛАНГАН КОМПЛЕКС УЙ-ЖОЙ ПРОГРАММАСИНИ АМАЛГА ОШИРИШ ЮЗАСИДАН РЕСПУБЛИКА ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ СОВЕТЛАРИНИНГ, МИНИСТРЛИКЛАРИ ВА ИДОРАЛАРИНИНГ ВАЗИФАЛАРИ ТЎҒРИСИДА

КПСС XXVII съезди уй-жой проблемасини ҳал қилишни жадаллаштиришни совет кишиларининг фаровонлигини оширишга қаратилган биринчи навбатдаги ва энг муҳим чоралардан бири деб белгилади. 2000 йилгача амалда ҳар бир оилани алоҳида уй-жой — квартира ёки якка тартибдаги уй билан таъминлаш мақсад қилиб қўйилди. Партия бу вазифани меҳнаткашлар, барча гражданларнинг жамиятимиз сиёсий, иқтисодий ва маданий ҳаётидаги социал активлигини янада оширишнинг, жадаллаштириш ва қайта қуришга улар қўшадиган ҳиссани кўпайтиришнинг муҳим шарти деб ҳисоблайди.

Ўзбекистон ССРда уй-жой қурилиши кенг кўламда олиб борилмоқда. 1971—1985 йиллар мобайнида умумий саҳни 69,5 млн. кв. метр бўлган уй-жойлар фойдаланишга топширилди, 1 млн. 329 минг квартира қурилди, 9,9 млн. киши ёки республика аҳолисининг ярми уй-жой шароитларини яхшилади. Фойдаланишга топширилаётган квартираларнинг сифати, уларнинг шинамлиги бирмунча ошди. Давлат маблағлари ҳисобидан олиб бориладиган уй-жой қурилиши билан бир қаторда кооператив ва якка тартибдаги қурилиш янада ривожланмоқда. Республикада шаҳарлар ва бошқа аҳоли пунктларини қуришни таъминлаш имконини берадиган қудратли индустриал база вужудга келтирилган.

Шу билан бирга Ўзбекистон ССР Олий Совети қайд этадики, республикада уй-жой проблемаси ҳали ҳам кескин бўлиб қолмоқда. Халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижрокомларида, корхоналарда, ташкилотлар ва муассасаларда давлат ва кооператив уй-жойларни олиш учун 240 мингдан ортиқ оила навбатда турибди. Уй-жой қурилишига ажратилаётган давлат капитал маблағлари тўла-тўкис ўзлаштирилмаётир. Маҳаллий Советлар, корхоналар, муассасалар, хўжаликларнинг раҳбарлари ва жамоат ташкилотлари ҳамма вақт ҳам квартираларни тақсимлаш чоғида социал адолат принципига қаттиқ риоя қилинишини таъминламаётирлар.

Республика министрликлари ва идоралари, иттифоқ қарамоғидаги бирлашмалар ва корхоналар ўз маблағлари ҳисобидан уй-жой қурилиши ҳажмини кўпайтириш учун қўшимча резервлар қидириб топишда етарли даражада ташаббус кўрсатмаётирлар. Қишлоқ жойларда якка тартибда уй-жой қуриш ҳажмларини кенгайтириш имкониятларидан фойдаланилмаётир. Кооперативлар барпо этаётган уй-жойлар кўлами аҳолининг реал эҳтиёжларига мос келмайди. Кўпгина уйлар камчиликлари билан, қурилиш ва пардозлаш ишлари паст сифатли қилиб бажарилгани ҳолда фойдаланишга топширилмоқда. Архитектура-планлаштириш ечимлари жиддий суратда яхшиланиши керак.

(Давоми 4-бетда).

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН ССРДА ПАХТАЧИЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ТЎҒРИСИДАГИ КЎРСАТМАЛАРИНИ БАЖАРИШ ВА БУ ТАРМОҚДАГИ ЖИДДИЙ КАМЧИЛИКЛАРНИ ТУГАТИШ ЮЗАСИДАН РЕСПУБЛИКА ПАРТИЯ ТАШКИЛОТИНИНГ ВАЗИФАЛАРИ ҲАҚИДА

(Давоми. Боши 1-бетда).

Хўш, бизнинг деҳқончилик маданияти, интенсив технологиялар, илғор агротехника тўғрисидаги фикр-мулоҳазаларимизнинг қадр-қиммати амалда нимага арзийди?

Ахир, иш ўтакетган хўжасизликка етиб бормоқда. Жиззах, Сирдарё, Қашқадарё областлари ва Қорақалпоғистондаги 66 та совхоз гектар бошига 10—11 центнер пахта олмоқда. Бу хўжаликларни барпо этишга давлат 2,5 миллиард сўмдан кўпроқ пул сарфлаган эди. Улар эса самара бериш ўрнига ҳаммаси биргаликда йилига 45 миллион сўмдан ортиқ зарар келтирмоқда. Бу хўжаликларда неча йиллардан бери мана шундай ачинарли аҳвол ҳукм суриб келмоқда. Бироқ шу хўжаликларга раҳбарлик қилувчи Давлат агросаноат комитети ҳам, «Главсредазирсовхозстрой» ҳам бу ерда энг оддий тартиб ўрнатиш учун ҳеч нарса қилмаяптилар. Юқорида номлари кўрсатиб ўтилган область партия комитетлари, уларнинг биринчи секретарлари И. С. Умаров, А. Ф. Клепиков, И. А. Каримов, К. С. Саликов ўртоқлар бу аҳволга тоқат қилиб келмоқдалар. Уларнинг область агросаноат комитетларидан ва бошқа манфаатдор ташкилотлардан аҳволни тузатиб олиш учун таъсирчан чора-тадбирлар кўришни талаб қилиш имконини берадиган ваколатлари етарли эмасми, ахир?

Ҳосилдорликни ошириш пахтачиликни ривожлантиришнинг асосий, бош йўлидир. Экинзорлар структурасини қайта кўриб чиқишни эътиборга олганда, республикада гектар бошига ўрта ҳисобда камида 28 центнер пахта олишни таъминлаш зарурлигини ҳисоб-китоблар кўрсатиб турибди. Демак, кам ҳосилли майдонлар ва хўжаликларни ўртача маррага етказиб олиш учун бу масала билан енг шимариб шуғулланиш керак. Юқорида айтилган ҳар бир фактни ишни барбод қилиш, деб баҳолаш ва бунинг учун айбдор бўлган мансабдор шахсларнинг масъулияти тўғрисидаги масалани шунга мувофиқ равишда ҳал этиш лозим.

Ерларнинг ҳосилдорлиги илмий асосланган алмашлаб экиш системасини жорий этиш билан чамбарчас боғланган. КПСС Марказий Комитети Бухоро, Навоий, Сирдарё, Андижон, Наманган областларида алмашлаб экишдаги пахтазорнинг салмоғи 75—78 процентга етганлигини, айрим хўжаликлар ва районларда у аслида танҳо экин бўлиб қолганлигини кўрсатувчи аҳволга йўл қўйиб бўлмаслигини мутлақо тўғри кўрсатиб берди. Умуман республикадаги ерларнинг пахта билан банд бўлиши 72 процентни ташкил этади, беданинг улуши эса илм-фан тавсия этган 25—30 процент ўрнига барча экинзорларнинг атиги 14,5 процентини ташкил этади.

Алмашлаб экишни ўзлаштириш тармоқни интенсив бошқаришнинг асоси эканлиги маълум. Бу нарса Нарпай районидаги Ленин номли, Фрунзе районидаги К. Маркс номли колхозлар мисолида яққол кўриниб турибди. Улар 1975 йилдан бошлаб пахта-беда алмашлаб экишни тўла-тўкис ўзлаштирдилар. Ҳозир бедапояларда иккинчи бор алмашлаб экишга ўтилмоқда. 10 йил мобайнида хўжаликларнинг биринчисида пахта ҳосилдорлиги гектар бошига 3,4 центнер ва иккинчисида 7,7 центнер кўтарилди, суғориш миқдори 10—12 процент камайди, ўғитларнинг самарадорлиги ошди.

Алмашлаб экиш янги проблема эмас. Халқ Комиссарлари Советининг В. И. Ленин имзолаган қароридаёқ: «барча пахтазор районларда... алмашлаб экиш, албатта, жорий этилсин» деб кўрсатилган эди. Бу кўрсатма 1920 йилда берилган бўлса-да, бизда бу вазифа ҳозиргача ҳам ҳал этилгани йўқ.

Шу пайтга қадар пахта етиштиришнинг оширилган планлари сабабли пахта-беда алмашлаб экишни ўзлаштириш маълум даражада орқага сурилиб келди, албатта. Энди бу зиддиятга барҳам берилди. Белгиланган пахта тайёрлаш ҳажмлари шароитида 1990 йилгача барча пахтакор хўжаликларда алмашлаб экишни тўла-тўкис ўзлаштириш учун реал имконият борлигини ҳисоб-китоблар кўрсатиб турибди.

Аммо бу ишни зудлик билан бошлаш керак. Келгуси йилдаёқ биринчи қадам қўйилиши лозим. Шу сабабли Давлат агросаноат комитети, ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлими алмашлаб экишга оид лойиҳа ҳужжатларини имкони борича тезроқ қайта кўриб чиқишлари, иқлим-мелиорация шароитларини эътиборга олиб ерларга паспорт жорий этишлари ва келгуси чигит экиш кампаниясигача дастлабки ҳисоб-китобларни беришлари зарур. «Узгипрозем» институтининг мутахассислари, унинг директори Л. М. Тўрахўжаева алмашлаб экиш соҳасидаги бузилишларнинг бепарво хабарчиси бўлиб қолмай, балки жанговарлик кўрсатиб, бу соҳадаги хатоларни инкор қилиш фактларига муросасиз бўлиши, топширилган ишга чинакам манфаатдорлик ва масъулият билан қарашадиган пайти келди. Бу ишни ерларнинг тупроғини текшириш ишларини туғаллаш билан бирга қўшиб олиб бориш лозим, ҳозир бу иш ҳаддан ташқари суст бормоқда.

Пахта етиштириш маданиятини ошириш, интенсив технологияни жорий қилиш ҳақида партия, совет, хўжалик органлари алоҳида ғамхўрлик қилишлари керак. Илғор хўжаликлар тажрибасининг кўрсатишича, илғор технологияни қўлланиш барча турдаги чиқимларни анча қисқартириб, пахта ҳосилдорлигини оширишни таъминлайди.

Ғалаба районидаги «Ўзбекистон ССР беш йиллиги» совхозида кейинги тўрт йил мобайнида ерларни икки ярусли қилиб ҳайдаш, туксиз чигитни пуштага аниқ миқдорда экиш, гербицид ва минерал ўғитларни илмий асосланган нормаларда солиш билан бирга, ўсимликларни ҳимоя қилишнинг биологик методларидан фойдаланиш, чеканка қилиш ва пахта теришни механизациялаш усуллари қўлланиб келинмоқда, натижада пахта ҳосилдорлиги 6 центнер ошди, ҳайдаладиган ерлардан фойдаланиш самарадорлиги 30 процент кўтарилди, ҳар бир ходим ҳисобига етиштирилган пахта 12 тоннага етди. Ҳар центнер маҳсулотга бўлган меҳнат сарфи 1983 йилга нисбатан 3 дан 2 ҳисса камайди, 1 гектар экинзордан олинган даромад қарийб 1,5 баравар кўпайди. Пахта сотишдан олинган соф даромад 3,3 миллион сўмдан ошиб кетди.

Бу ердаги юқори малакали мутахассислар ишлаб чиқариш бўлинмаларига бошчилик қилмоқдалар, ишни замонавий илмий асосда олиб бормоқдалар. Натижада ҳозиргидек қийин йилда ҳам совхоз пахта тайёрлаш планини муваффақиятли бажарди, гектар бошига 30 центнер ҳосил кўтарди, пахтанинг 80 процентини машинада териб олди.

Афсуски, бизда бундай мисоллар ҳозирча кам. Интенсив технологияларга муносабатда эски консерватив ёндашувларнинг таъсири, кўпгина раҳбар ва мутахассисларда замонавий иқтисодий ва агротехника тафаккурининг йўқлиги, баъзан эса тўғридан-тўғри масъулиятсизлик сезилмоқда. Бундан бир йил муқаддам Марказий Комитет Бюроси ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлимининг раиси ўртоқ Ш. А. Акмалхоновга, «Союзхлопок» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси бош директорининг вазифасини бажарувчи ўртоқ Н. Ф. Беспаловга пахта етиштиришнинг замонавий, илмий асосланган технологиясини ишлаб чиқишни, практик ходимларни методика билан қуроллантиришни топширган эди. Аммо бу топшириқ шу пайтгача бажарилгани йўқ. Давлат агросаноат комитетининг раҳбарлари эса қишлоқ хўжалик фани раҳбарлари олдига ҳақли талаблар қўйиш ўрнига, уларнинг фаолиятсизлигини қалбаки ҳисобот билан яшириб келмоқдалар.

Қорақалпоғистон Автоном Республикасида ҳисоботга кўра, 9 минг гектар ерда пахта интенсив технологияга мувофиқ етиштирилмоқда, ҳақиқатда эса бу технологиянинг ҳамма элементлари тўла-тўкис бажарилган бир гектар пахтазор ҳам топилмади. Навоий, Андижон ва бошқа областларда ҳам интенсив технология мана шундай «жорий этилаётганлиги» кўриниб турибди. Давлат агросаноат комитетининг ҳисоботларида умуман республикада пахтазорларнинг 13 процентида илғор технология жорий этилган, деб кўрсатилган, ҳақиқатда эса хатто туксиз уруғлик чигит бултургига нисбатан 50 минг гектар кам ерга экилган. Шу омилнинг ўзи ҳисобига биз салкам 250 минг тонна пахтадан маҳрум бўлаётганимизни ҳисоблаб чиқиш қийин эмас. Хўш, Давлат агросаноат комитети раисининг биринчи ўринбосари — министр ўртоқ И. Қ. Қурбонов, бундай қалбаки жорий этишнинг кимга кераги бор, деган савол туғилади. Бу — бориб турган қўшиб ёзишку. Илгари пахтани қўшиб ёзишар эди, энди технологияни қўшиб ёзишаяпти.

Республика Давлат агросаноат комитети, унинг жойлардаги органлари, ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлими бу масаладаги ўз позицияларини тубдан қайта кўриб чиқишлари, чигит экиш кампанияси бошланишидан аввал колхоз ва совхозларни интенсив технологияларни жорий этишга оид зарур тавсиялар билан таъминлашлари керак. Бу масала комплекс ҳал этилиши лозим, айрим тарқоқ элементларни жорий қилиш кўнгилдагидек самарани бермаслиги бир ёқда турсин, балки ғоянинг ўзини обрўсизлантириб қўйиши мумкин. Агар бу ишни кўкламгача қилмасак, у ҳолда яна бир ярим йилгача эскичасига ишлайдиган бўламиз. Биз бунга йўл қўя олмаймиз.

Селекция ва уруғчилик тармоқни интенсивлаш ишида бениҳоя муҳим роль ўйнайди. Мамлакатга, тўқимачиларга номигагина пахта керак эмас, балки муайян кондицияларга етказилган юқори сифатли тола керак. Шуни эътиборга олиш керакки, шу йилдан бошлабоқ пахта толаси етказиб бериш шартномалари бевосита ярмаркаларда тузиладиган бўлади, тўқимачилар эса ўз талабларига мос келадиган толанигина оладилар. Унга тўланадиган ҳақ ҳам толанинг типларига ва сифатига бевосита боғлиқ бўлади.

Қайта қуришнинг энг муҳим элементларидан бири мана шундан иборат бўлади. Бироқ агросаноат комплекси раҳбар органларининг ходимлари, колхозларнинг раислари ва совхозларнинг директорлари буни ҳали ҳам эътиборга олмаяптилар, муайян навларни экиш масалаларида ҳали ҳам ялпи ёндашув устунлик қилмоқда. Республика енгил саноатнинг учинчи ва айниқса, тўртинчи типларига мансуб толага бўлган эҳтиёжларини узлуксиз қондирмай келаётганлигига қарамай, шу пайтга қадар пахтазорларнинг тўртдан бир қисмига VI типга мансуб тола берадиган навлар экилмоқда.

Масалан, Қашқадарё областида бу йил АШ-25 нав пахта чигитини экиш беш баравар кенгайтирилди. Область агросаноат комитетининг раҳбари ўртоқ О. Суяров, халқ депутатлари область Совети ижроия комитетининг раиси ўртоқ А. Г. Кадин бу навни истеъмолчилар олмасликларини наҳотки билмасалар?

Умуман республикада экиш учун нав танлашга бепарволик ва уқувсизлик билан қараш натижасида декабрь бошларида пахта тозалаш заводларида ўтган йил ҳосилининг 50 минг тоннадан ортиқ толаси касод бўлиб ётиб қолди, уларни жўнатиш учун нарядлар йўқ. Область партия комитетлари билан ижроия комитетлари минглаб кишиларнинг меҳнати беҳуда сарфланаётганлиги, ёқилғи беҳуда исроф қилинаётганлиги, истеъмолчиларга кераксиз эканлиги аввалбошданоқ маълум бўлган маҳсулот етиштирилаётганлиги устида наҳотки ўйлаб кўрмасалар?

Давлат агросаноат комитетининг беғамлиги оқибатида республика далаларида навларнинг бетартиблиги ҳукм сурмоқда. Бу йил хўжаликларнинг 45 проценти ўнлаб навларга мансуб чигитни экдилар. Районлаштирилган ва истиқболли навларни экиш плани йил сайин қўпол равишда бузилмоқда, шунинг оқибатида навлар аралашиб, сифат ёмонлашмоқда.

Республика Давлат агросаноат комитети уруғчилик масалаларида совуққонлик ва масъулиятсизлик кўрсатмоқда. Ҳозир бу энг мушкул соҳаларнинг биридир. Пахта ва каноп етиштириш ҳамда қайта ишлаш бошқармасининг бошлиғи ўртоқ Р. С. Назаровнинг айби билан уруғлик тайёрлаш технологияси мутлақо такомиллаштирилмаяпти. Пахта заводларининг учдан бир қисмида ихтисослаштирилган лабораториялар йўқ. Манғитдаги пахта заводда ва Андижондаги 3-пахта заводида хўжаликларга юборилаётган уруғликнинг 23 проценти шикастланган чигитдан иборат.

Давлат агросаноат комитети (ўртоқ Т. Набиев) уруғлик чигит ишлаб чиқарадиган ихтисослаштирилган цехлар қуриш тўғрисидаги ўз буйруғи бажарилишини таъминламаяпти. Шу беш йилликда қуриш кўзда тутилган 24 та цехдан ҳақиқатда атиги биттаси қурилди. Бу аҳволга ортиқ тоқат қилиб бўлмайди.

Элита уруғчилик хўжаликлари ҳам қониқарсиз ишламоқда, уларнинг тўртдан бир қисмигина сара уруғ бермоқда.

Текширилган элита уруғлиги намуналаридан фақат 14 проценти ГОСТ талабларига мувофиқ эди. Элита уруғчилик хўжаликлари уруғлик етиштириш чоғида доим одатдаги агротехникани қўллайди, уруғлик хом ашёни йиғиштириб олиш муддатларини, технологиясини қўпол равишда бузади. Хўжаликларнинг раҳбарлари юқори сифатли уруғлик етиштириш плани барбод этилганлиги учун жавобгар бўлмайдилар, ваҳолонки уруғлик хом ашёси учун катта қўшимча пул тўланади.

Элита уруғчилик хўжаликларининг ёмон ишлаганлиги сабабли шу йилнинг баҳорида майдонларнинг фақат ярмига биринчи класс уруғлик экилди. Сирдарё, Самарқанд областларида, Қорақалпоғистон АССРда бу кўрсаткич атиги 14—28 процентни ташкил этди. Шу сабабли республика ҳосилдорлик жиҳатидан ҳам, сифат жиҳатидан ҳам жуда катта нобудгарчиликлар кўрмоқда. Бундан ташқари 1 гектар экин майдонига ҳар йили 80—85 килограммдан жами эса салкам 180 минг тонна уруғлик чигит сарфланмоқда, бу эса нормадан бир ярим баравар ортиқдир.

Ишнинг бу соҳаси учун республика агросаноат комитетида ҳам, унинг жойлардаги органларида ҳам юзлаб мутахассислар масъулдирлар. Аммо республика Давлат агросаноат комитетининг коллегияси уларга нисбатан чинакам талабчанлик қилмаяпти. Аппарат коммунистлари ҳам шу ғоят муҳим масалаларни эътиборсиз қолдирмоқдалар, партия комитети, унинг секретари ўртоқ Ю. Акмалов ҳам ўзларини четга олиб турибдилар.

Селекциячилардаги, умуман қишлоқ хўжалик фанидаги ишларнинг аҳволи анализ қилиб чиқилмаса бугунги суҳбатимиз тўлиқ бўлмайди.

Яқин вақтларгача бизда салкам 20 та илмий тадқиқот институти, бўлимлари лабораториялар ҳамда кафедралар селекция ва уруғчилик проблемалари билан шуғулланиб келарди. Лекин, маълумки, қўйчивон кўп бўлса қўй ҳаром ўлади. Уларнинг ҳаммаси ўз ҳолича, бир-бирига зид иш олиб бордилар ва тегишлича самара бермадилар. Масалан, Зайцев номидаги ғўза селекцияси ва уруғчилиги институти мана олти йилдан буён пахтакорларга амалда биронта ҳам янги навни таклиф этаётгани йўқ. Ваҳолонки, шу давр ичида институтга сарфланган харажатлар 6 миллион сўмни ташкил этди, амалий самара эса мутлақо йўқ. Ҳолбуки, бу 70-йилларда «Тошкент» навларини яратган коллективдир, ана шу навлар ўша вақтларда юксак натижалар берган эди.

Ишлаб чиқариш билан алоқанинг заифлиги, кашфиёт ва ихтиролар секинлик билан жорий этилиши — илм-фандаги турғунлик ҳолатларининг сабабларидан биридир. Илмий кучларни жипслаштириш ва ишлаб чиқариш билан алоқани мустаҳкамлаш учун Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ғўза селекцияси ва генетикаси тармоқлараро илмий-техника марказини тузди.

Республика Давлат агросаноат комитетининг, ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлимининг, Фанлар академиясининг вазифаси ғўзанинг касалликлар ва зараркунандаларга чидамли, толаси юқори сифатли бўлган тезпишар, серҳосил навларни яратишни жадаллаштириш учун селекциячиларнинг куч-ғайратлари реал равишда бирлаштирилишини таъминлашдан иборатдир.

Селекция ва уруғчилик проблемаси республикада биринчи йил ўртага қўйилаётгани йўқ. Бундан уч йил муқаддам Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети билан Министрлар Совети «Ғўза селекцияси ва уруғчилиги соҳасидаги ишнинг аҳволини янада яхшилаш тадбирлари тўғрисида» қарор қабул қилишган эди. Ана шу ҳужжатда республикада уруғчиликни тубдан яхшилаш борасидаги бир қанча конкрет чора-тадбирлар белгилаб берилди. Аммо Министрлар Совети ҳам, Марказий Комитетнинг қишлоқ хўжалиги ва озиқ-овқат саноати бўлими ҳам, шу қарорни бажариш соҳасида зарур ташкилотчилик ишларини ўтказмадилар, улар ишга юзаки муносабатда бўлдилар. Бундай лоқайд, пассив ёндашув қайта қуришга зиддир.

Ҳосилни ҳимоя қилиш ва ошириши лозим бўлган минерал ўғитлар ҳамда бошқа химиявий воситалардан агротехника жиҳатидан ишнинг кўзини билиб, моҳирлик билан фойдаланиш пахтачиликни интенсивлашнинг ғоят муҳим омилидир. Ҳозир республика хўжаликлари ҳар гектар экин майдони ҳисобига ўртача 283 килограммдан минерал ўғит олишмоқда, бу эса талайгина қўшимча ҳосил олиш учун бемалол кифоя қилади. Бироқ ўғитлар агрохимия карталарини ҳисобга олмай солинаётганлиги, улардан саводсизларча фойдаланилаётганлиги сабабли кейинги уч йил ичида ҳар бир килограмм химикат ҳисобига ҳосил самарадорлиги атиги 2,2 килограммни ташкил этди, бу эса нормативнинг учдан бир қисмидан ҳам камроғига тенгдир.

Экинларни касалликлар ва қишлоқ хўжалик зараркунандаларидан ҳимоя қилиш ўз ҳолига ташлаб қўйилган. Фақат мана шу сабабларга кўра биз ҳар йили 200—250 минг тонна пахтадан маҳрум бўлаётганимизни ҳисоб-китоблар кўрсатиб турибди. Бухоро, Қашқадарё, Жиззах ва Навоий областларида ўғитлардан ва ҳимоя воситаларидан жуда ёмон, хўжасизларча фойдаланилмоқда.

Ўсимликларни ҳимоя қилишнинг биологик ва қўшма методларини қўллаш тўғрисида алоҳида айтиб ўтиш керак. Бу ишга тегишлича эътибор берилаётган жойларда, масалан, Наманган ва Сирдарё областларида далаларга солинаётган захарли химикатлар миқдорини кескин озайтиришга, ҳосил нобудгарчилигини камайтиришга муваффақ бўлинди. Аммо бу тажриба етарлича оммалаштирилмаяпти.

Область агросаноат комитетларининг раҳбарлари, «Узсельхозхимия» илмий ишлаб чиқариш бирлашмасининг раиси вазифасини бажарувчи ўртоқ Н. Я. Бармотин хўжаликлар ҳамда районларда химиялаш пунктлари ва ҳосилдорлик отрядларини ташкил этиш билан амалда шуғулланмаяптилар. Шундай бўлгандан кейин катта химия индустриясининг маҳсулотидан алмисоқдан қолган усул билан, чамалаб, саводсизларча фойдаланилмоқда ва шу боисдан у тегишли самара бермаяпти.

Ғўзани дефолиация қилиш муаммоси ҳамон ўткир бўлиб қолмоқда. Бу йил биз далаларга ишлов беришда биринчи марта магний хлоратидан кенг фойдаландик. Бироқ республика Давлат агросаноат комитети ҳам, агрохимия хизмати ҳам уни тайёрлаш ва қўлланиш методикасини охиригача пишиқтирмади, уни хўжаликларга етказмади, уларга амалий ёрдам бермади. Қолаверса бу соҳадаги олимларимизнинг баъзилари ишга ҳақиқатан ёрдам бериш ўрнига кўпроқ ўзларини кўрсатиш билан банд бўлмоқдалар.

Дефолиант тўғрисидаги масалани узил-кесил ҳал қилинган, деб ҳисоблаб бўлмайди. Биз Ўзбекистон Фанлар академияси ҳузурида ташкил этилган махсус марказ кучларни бир жойга тўплаб тадқиқотлар даражасини оширишига, пахтакорларга самарали ҳамда атроф-муҳит учун зарарсиз дефолиантни етказиб беришига умид боғлаймиз.

Пахтачиликни комплекс механизациялаш проблемаси уни интенсивлашнинг энг муҳим масаласи, пойдевори деб айтиш мумкин. Бизда техника аҳволи ниҳоятда хароб эканлигини ва самарасиз фойдаланилаётганлигини анализ кўрсатиб турибди. Республикада (1985—1986 йиллардаги ўртача маълумотларга кўра) тракторнинг сменадаги иш унуми 5—5,5 шартли эталон гектарни, пахта териш машинасининг сменадаги иш унуми эса 2,3 гектарни ташкил этади, бу — нормадагидан анча камдир. Қорақалпоғистон АССРда, Жиззах областида эса шартли тракторнинг ўртача иш унуми республикадаги даражадан икки баравар паст.

Техникага хўжасизларча муносабатда бўлиш натижасида унинг талайгина қисми амалда темир-терсакка айланиб қолган бўлиб, колхоз ва совхозларнинг балансида туради, холос. Республика хўжаликларида пахта териш машиналарининг учдан бир қисми ва ҳар тўртта тракторнинг бири бекор туради. Улар ремонтига ва қаровига ҳар йили 250 миллион сўмгача ёки янги техника сотиб олиш харажатларининг қарийб 80 проценти сарфланмоқда. Бу, масалан, Тошкент трактор заводи каби катта корхонанинг бутун йиллик программасидан кўпдир.

Давлат агросаноат комитети раисининг ўринбосари, механизациялаш ва электрлаштириш бош бошқармасининг бошлиғи ўртоқ В. С. Коленко, унинг жойлардаги кўпдан-кўп аппарати бундай хўжасизликка тоқат қилиб келмоқда. Республика Халқ контроли комитети билан унинг раиси ўртоқ В. А. Хайдуров ҳам мана шу барча тартибсизликларга кўз юмиб келмоқда. Область, район партия комитетлари хўжаликларнинг, агросаноат органларининг раҳбарларига нисбатан чинакам талабчанлик қилмаяптилар.

Хўжаликлар ҳамда ташкилотлардаги барча қишлоқ хўжалик техникаси шошилинч равишда ревизия қилиниб, ҳисобга олиниши, машина ва механизмларни ремонт қилиш ёки ҳисобдан чиқаришнинг мақсадга мувофиқлигини аниқлаш, ортиқча техника ва эҳтиёт қисмларни сотувчи ярмаркаларни ташкил этиш зарур. Шуни ҳам эътиборга олиш кераккки, фойдаланилмаётган ортиқча техника хўжалик ҳисоби ва ўзини-ўзи маблағ билан таъминлаш шароитида хўжаликларнинг экономикасига оғир юк бўлиб тушади. Шу боисдан техникадан қандай фойдаланилаётганлиги учун талабчанлик жуда қаттиқ бўлиши лозим.

Ҳосил йиғим-теримини механизациялаш ҳамон алоҳида муҳим аҳамиятга молик масала бўлиб қолмоқда. Бу вазифани ҳал этишда бизнинг йўлимиз битта, у ҳам бўлса мавжуд техникадан фойдаланишни яхшилаш ва янги яна ҳам мукаммал техникани тезроқ яратиш асосида машина терими даражасини бутун чоралар билан оширишдан иборатдир.

Ишни моҳирлик, омилкорлик билан ташкил этган тақдирда ҳозирнинг ўзидаёқ ҳосилнинг асосий қисмини машиналар билан йиғиштириб олиш мумкинлигини илғор хўжаликларнинг тажрибаси яққол кўрсатмоқда. Масалан, Жиззах областидаги С. Сегизбоев номли, «Пахтакор», Андижон областидаги «Савай», Наманган областидаги «Гулбоғ» совхозларида, Тошкент областидаги Охунбобоев номли, Сирдарё областидаги «Коммунизм» колхозларида, «Оқолтин» агросаноат бирлашмасида ҳосилнинг деярли ҳаммаси машиналар билан териб олинмоқда, унинг 70—85 проценти биринчи сортларга топширилмоқда, хўжаликлар қўл меҳнати улушини камайтириш ҳисобига кўп қўшимча ҳақ олиб, маблағларни тежаб қолмоқдалар ва пахтанинг сифатини яхшилаганлик учун қўшимча ҳақ олмоқдалар.

Механизациялашга қарши кайфиятларда қаттиқ туриб олаётган кимсалар эса тобора кўпроқ орқага қараб кетмоқдалар. Ангор, Хива, Меҳнатобод, Хатирчи районлари ҳамда бошқа бир қанча районлар бу йил дефолиация муддатларини чўзиб юбориб, техникани ва механизатор кадрларни тайёрламай мавсумни амалда барбод қилдилар.

Вужудга келган фавқулодда аҳвол бу йил бизни яна шаҳарликларга, студентларга, қишлоқ мактаб ўқувчиларига ёрдам сўраб мурожаат этишимизга мажбур қилди. Уларнинг меҳнати билан ҳосилнинг каттагина қисми сақлаб қолинди ва биз ёрдам учун улардан астойдил миннатдормиз. Аммо бу ўзининг тамбаллиги билан аҳволни мушкуллаштирган кимсалардан масъулиятни соқит қилмайди.

Область, район партия комитетлари ҳар бир район ва хўжаликда машина терими планларининг барбод бўлиш сабабларини синчиклаб аниқлаб олиб, бунга принципиал партиявий баҳо беришлари лозим бўлади.

Бугун Марказий Комитет пахтани асосан хўжаликларнинг ўз кучлари билан йиғиб-териб олишга, шаҳарликларни, студентлар ва мактаб ўқувчиларини сафарбар қилишга чеклашга, келгусида эса бунга батамом барҳам беришга қаратилган йўлнинг ўзгармаслигини яна бир бор таъкидлайди. Бу проблема катта иқтисодий аҳамиятгагина эга бўлиб қолмай, шу билан бирга ўткир социал-сиёсий аҳамиятга ҳам эгадир.

Демак, йиғим-теримни механизациялаш, унинг техникавий базасини ва ташкил этишни такомиллаштириш йўлини оғишмай амалга ошириш керак. Янги терим машинасига катта умид боғланмоқда. Ҳолбуки, тармоқлараро илмий техника маркази (ўртоқ А. Д. Глушченко) илмий, лойиҳа-конструкторлик базалари ва тажриба-экспериментал базаларининг куч-ғайратларини принципиал янги пахта териш машинасини яратишга сафарбар этишга ҳали муваффақ бўлгани йўқ. Қишлоқ хўжалик техникасини яратиш билан банд бўлган Ўзбекистон ССР Фанлар академияси, ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлими институтларининг, Главмашхлопководство бошқармасининг, конструкторлик ташкилотларининг фаолияти ягона мақсадли программа доирасида мувофиқлаштирилмаяпти.

Фанлар академияси, партия, совет органлари янги техника яратувчиларнинг таклифларига кўра республикадаги ҳар қандай корхона ва ташкилотларни ишга жалб этиб, уларга бутун чоралар билан ёрдам беришлари керак.

Экишдан бошлаб ҳосилни йиғиштириб олиш ва далаларни тозалашгача бўлган барча агротехника жараёнларини қамраб олувчи машина ва механизмлар комплексини яратиш борасидаги ишларни жадаллаштириш керак.

Гап фақат йиғим-теримни механизациялаш тўғрисида бораётгани йўқ. Масала анча кенгроқ: саноатимиз раҳбарларининг, жумладан қишлоқ хўжалик машинасозлиги раҳбарларининг ҳам пахтакорлар талаб-эҳтиёжларига муносабати тўғрисидадир. Главмашхлопководство бошлиғи ўртоқ Ҳ. Ҳ. Ғуломов ўз ишини деҳқонларнинг эҳтиёжларидан ажралган ҳолда олиб бормоқда. Унга қарашли корхоналар, конструкторлик бюролари эскириб қолган трактор намуналарини модернизациялаш устида ишламоқда, ваҳолонки ўтган беш йилликдаёқ МТЗ типидаги янги тракторларни ишлаб чиқаришга киришиш мўлжалланган эди. Энг оддий воситалар, жумладан тупроқни чуқур юмшатиш механизмларининг йўқлиги сабабли олимларимиз таклиф этганидек чуқур юмшатиш усулини ҳамда бошқа самарали агротехника усулларини жорий этиш кечиктирилмоқда. Масалан, пахтани териш, сақлаш ва қайта ишлашнинг барча босқичларида уни контрол қилиш учун оддий ва пухта приборга пахтакорлар ҳамда пахта тозаловчилар жуда муҳтождирлар. Бундан уч йил муқаддам Японийдан шундай приборлар харид қилинган эди. Аммо шундай техникани яратиш топширилган пахта саноати марказий илмий тадқиқот институти, «Сигнал» илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси бу муҳим ишда манфаатдорлик кўрсатмаяптилар, маълум нарсаларни такрорлашни давом эттирмоқдалар, чексиз ва беҳуда баҳс юритмоқдалар.

Марказий Комитетнинг оғир саноат ва машинасозлик бўлими пахтакорларнинг ғоят зарур эҳтиёжларини қондириш мақсадида конструкторлик бюролари билан корхоналарнинг куч-ғайратларини бирлаштириш учун кўп иш қилаётгани йўқ. Компартия Марказий Комитетининг секретари ўртоқ А. С. Икромов ҳам тармоқни техника билан таъминлаш масалаларига кўпроқ эътибор бериши керак. Чунки сифатли пахта аввало у назорат қилаётган енгил саноат учун зарур.

КПСС Марказий Комитети аъзолигига кандидат, Сирдарё областидаги «Малик» совхозининг звено бошлиғи ўртоқ Т. Б. Қирғизбоеванинг Москвадаги тантанали мажлисда сўзлаган нутқи ёдингизда бўлса керак, унинг «Литературная газета»даги мақоласи билан ҳам танишгандирсизлар. У пахтакорлар меҳнатини анча енгиллаштирилиши лозим бўлган янги, бирмунча такомиллаштирилган техникани аллақачондан буён кутаётган барча деҳқонларнинг фикри-зикри ва туйғуларини изҳор этди. Бу ишга, қайси идорага қарашли бўлишидан қатъи назар, барча илмий коллективлар, корхоналар ва ташкилотлар киришиши лозим.

Яна бир етилган масала ҳақида. Пахта тозалашни ўз ихтиёрига олган Давлат агросаноат комитети тармоқда техника сиёсати масалалари билан шуғулланмаяпти, фан-техника тараққиётини жадаллаштириш учун маблағларни кам ажратмоқда, ишловчиларнинг меҳнат ва турмуш шароитларини яхшилаш тўғрисида етарлича ғамхўрлик қилмаяпти. Пахта заводларидаги технология машина-ускуналарининг 30 процентдан кўпроғи маънавий ва жисмонан эскириб қолган. Бу — сифатсиз пахта маҳсулоти ишлаб чиқарилаётганлигининг бош сабабларидан биридир.

Ваҳолонки республикада пахта тозалаш саноати учун барча зарур техникани ишлаб чиқариши лозим бўлган «Узбекхлопкомаш» махсус бирлашмаси бор. Бунинг устига у кечаги техникани эмас, балки жаҳондаги энг яхши стандартларга мос келадиган бугунги ва эртанги кун техникасини ишлаб чиқариши керак.

Аммо «Узбекхлопкомаш» бирлашмасининг раҳбарлари(ўртоқ Ю. В. Попков) пахта тозалаш машина-ускуналарининг янги турларини — ДП жинлари ва туннель очиш машиналарини ишлаб чиқаришга тайёрлаш юзасидан тегишли чораларни кўрмадилар. Шу машиналарга комплектловчи детал ва узеллар етказиб бериш тўғрисидаги буюртмалар жуда кечиккиб берилди, зарур ускуналар ўз вақтида тайёрланмади. Натижада бу йил планлаштирилган 90 та жиндан биттаси ҳам ишлаб чиқарилмади.

Бу муҳим тармоқда техника тараққиётини ошириш устидан партия контроли йўқ. Бинобарин биз бугун Марказий Комитет Оғир саноат ва машинасозлик бўлими мудирининг ўринбосари ўртоқ Б. А. Ашрафхоновга, Тошкент область ва шаҳар партия комитетларининг секретарлари В. Г. Гордиенко ва А. Асқаров ўртоқларга, Куйбишев район партия комитетининг биринчи секретари ўртоқ Н. И. Емельяновга бунинг учун танбеҳ берамиз.

550 та тайёрлов пунктидан 320 тасида нормал қуритиш-тозалаш цехи йўқ. Пахта заводларининг нам ва қуритилган хом ашё сақланадиган омборлар билан таъминланиш даражаси атиги 6—7 процентни ташкил этади. Бунда заводлар билан тайёрлов пунктларини реконструкциялаш ҳамда техника билан қайта жиҳозлашга шу йил ва 1988 йил учун ўтган беш йилликлар мобайнида ўртача миқдорга қараганда икки баравар кам маблағ ажратилган.

Пахта тозалаш саноатининг ўн минглаб ишчи ва мутахассислари чанглик даражаси юқори бўлган оғир шароитларда, иситилмайдиган биноларда ёки очиқ жойларда меҳнат қилмоқдалар. Уй-жой проблемаси ниҳоятда секинлик билан ҳал этилмоқда, болалар боғчалари ва яслилари, медицина пунктлари, профилакторийлар ва клублар қуриш амалда тўхтаб қолди. Бу мақсадларга пахта заводларининг маблағлари етарлича сарфланмаяпти.

Пахта тозалаш тармоғининг раҳбарлари ва шахсан пахта ва канопни қайта ишлаш бош бошқармасининг бошлиғи ўртоқ Н. Д. Ўрунов афтидан, партия ҳужжатларида қайта қуришнинг бош омиллари деб белгиланган фан-техника тараққиётини жадаллаштириш ҳамда инсон омилини активлаштириш концепцияси билан яхши таниш бўлмасалар керак. Бу эса партиявий, сиёсий масаладир. Демак, биз — Марказий Комитет, область, шаҳар, район партия комитетлари ўртага қўйилган вазифаларни ҳал этиш учун яна ҳам қаттиқроқ талабчан бўлишимиз лозим.

Ўртоқлар! Агросаноат комплексини янада ривожлантириш мелиорация ва ирригацияга ҳал қилувчи даражада боғлиқ. Республикада кейинги йилларда ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш соҳасида бирмунча ишлар амалга оширилди. КПСС Марказий Комитети сув хўжалигида капитал маблағлар структурасини қайта кўриб чиқиш тўғрисидаги таклифларимизни қўллаб-қувватлади. Биз янги ерларни зўр бериб ўзлаштиришдан воз кечдик, ҳозирги вақтда давлат маблағларининг 70 процентдан кўпроғи ремонт-тиклаш ишларига, суғориладиган экинзорларни реконструкциялаш ва сифат жиҳатидан яхшилашга сарфланмоқда.

Бу йил салкам 117 минг гектар майдоннинг мелиоратив ҳолати яхшиланди, бу эса аввалги йилга қараганда бирмунча кўпроқдир, ёпиқ горизонтал дренаж қурилиши суръатлари 2,5 баравар ошди, ерларни яхшилаб текислаш ҳажмлари, сувнинг шимилиб кетишига қарши чора-тадбирлар анча кўпайди. Бу ишларга жиддий ва комплекс ёндашган бир қанча хўжаликларда 2 йил ичида гектар бошига 5—8 центнер қўшимча ҳосил олинди.

Бироқ ишларнинг аҳволига самарадорлик позициясидан туриб баҳо бериладиган бўлса, мелиорация соҳасидаги реконструкциялаш ишлари ҳамон секинлик билан ва паст сифатда олиб борилаётганлигини эътироф этиш керак. Эскидан ҳайдалиб келинган ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш борасидаги ишларни ташкил этиш Ўзбекистон ССР Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги зиммасига юкланган. Аммо министрликда бу муҳим масалага етарлича аҳамият берилмаяпти. Ишдаги эскича схемалар ва ёндашувлар устун бўлиб қолмоқда. Мелиорация ва сув хўжалиги министрлигига қарашли «Узгипроводхоз» ҳамда бошқа институтлар, область сув хўжалиги бошқармаларининг лойиҳа-қидирув конторалари лойиҳаларга эскирган конструктив ечимларни кўпинча суғориш янги техникасини жорий этишга доир тавсияларсиз асос қилиб олмоқдалар. Сифатсиз қурилишнинг кўпдан-кўп фактларига йўл қўйилмоқда, сув хўжалиги ташкилотларининг коллективлари мелиорация қилинган ҳар бир гектар ердан юқори самара олишга сафарбар қилинмаган. Биз министр ўртоқ К. Сапаевдан министрлик ишини қайта қуришни, сарфланган маблағлардан амалда самара олишни биринчи ўринга қўйишни талаб қиламиз.

(Давоми 3-бетда).

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН ССРДА ПАХТАЧИЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ТЎҒРИСИДАГИ КЎРСАТМАЛАРИНИ БАЖАРИШ ВА БУ ТАРМОҚДАГИ ЖИДДИЙ КАМЧИЛИКЛАРНИ ТУГАТИШ ЮЗАСИДАН РЕСПУБЛИКА ПАРТИЯ ТАШКИЛОТИНИНГ ВАЗИФАЛАРИ ҲАҚИДА

(Давоми. Боши 1-, 2-бетларда).

Ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш, экин майдонларининг унумдорлигини ошириш масалаларида Давлат агросаноат комитети билан сув хўжалиги ташкилотларининг куч-ғайратларини бирлаштириш керак. Область агросаноат комитетлари, район агросаноат бирлашмалари бу масалаларни чуқур ўрганиб чиқмаяптилар, унумсиз ерларни аниқлашда ва иш майдони билан таъминлашда сув хўжалиги бўлинмаларига кам амалий ёрдам бермоқдалар, ижронинг сифати устидан контроллик қилмаяптилар. Мелиорация масалалари биринчи даражали аҳамиятга эга эканлигини эътиборга олиб, область, район партия комитетлари сув хўжалиги ишларининг бутун комплекси бажарилиши устидан жуда қаттиқ контрол ўрнатишлари зарур.

Тупроқ унумдорлигини сақлаб қолиш ва оширишда ерлар эрозиясининг олдини олиш соҳасидаги ишлар муҳим ўринни эгаллаши керак. Республикада 1,5 миллион гектарга яқин пахтазор турли хил эрозияга, шу жумладан, 500 минг гектар майдон кучли эрозияга учрайди. Давлат агросаноат комитети, Главсредазирсовхозстрой эрозияга қарши тадбирлар системасини жорий этиш, жумладан, ихота дарахтзорлари барпо этиш билан ғоят жиддий равишда шуғулланишлари керак.

Мирзачўл, Жиззах, Қарши чўлларидаги, Қорақалпоғистон автоном республикасидаги қўриқ совхозлар қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни ўстиришнинг катта резервларига эга. Бу ерларда 300 минг гектардан кўпроқ майдон узоқ вақтдан буён лойиҳадаги ҳосилдорликка етказилмаяпти. Қўриқда уй-жой ва бошқа социал-маиший объектлар қурилишига ўтмишдаги қолдиқ ёндашув шу пайтгача бу ерда ташкил этилган хўжаликларни ривожлантиришга тўсқинлик қилмоқда, ишчи кучи ниҳоятда етишмаяпти, вужудга келтирилган ишлаб чиқариш потенциалидан тўлиқ фойдаланилмаяпти. Кейинги икки йил ичида 26 та қўриқ совхоз барпо этиб бўлинди, бу эса мутлақо етарли эмас.

Главсредазирсовхозстрой бошлиғи ўртоқ Э. Т. Турсунов Бош бошқарманинг ишини шундай йўлга қўйиши керакки, беш йилликнинг охиригача қўриқ совхозларда социал-маиший объектлар ва ишлаб чиқариш объектлари қуриб битказилиши, илгари сарфланган катта маблағлар ниҳоятда самара бериши лозим.

Фарғона, Наманган ва Андижон область партия комитетлари ортиқча меҳнат ресурсларини ўзлаштирилган районларга кўчириш соҳасида амалга оширилаётган ишга сиёсий тус беришлари, қўриқ хўжаликларга коммунистлар, комсомолларни, ишлаб чиқариш илғорларини юборишлари керак. Сирдарё, Жиззах, Қашқадарё областларининг партия, совет, хўжалик органлари пудрат бригадалари ва оилавий звеноларга ерларни узоқ муддат билан ижарага дадилроқ бериб қўйишлари лозим.

Сув ресурсларини тежаш, суғоришда сувни тежайдиган технологияларни жорий этиш — муҳим масаладир. Мелиорация ва сув хўжалиги министрлигининг эксплуатация ташкилотлари ишларни секинлик билан қайта қурмоқдалар. Масалан, сув ресурсларини ҳисобга олишда, уларни контрол қилиш ва тақсимлашда аҳвол унча ўзгараётгани йўқ. Сувдан фойдаланиш коэффициенти пастлигича қолмоқда, суғориш системаларининг фойдали иш коэффициенти ошмаяпти. Ҳозир республикада ҳар гектар суғориладиган экинзорга ўрта ҳисобда йилига нормадаги 10—11 минг куб метр ўрнига 14 минг куб метргача сув сарфланмоқда. Биз далаларда сувни айниқса, кўп исроф қиляпмиз, суғориш методлари такомиллаштирилмаяпти. Ҳолбуки, Давлат агросаноат комитетининг, Мелиорация ва сув хўжалиги министрлигининг, Главсредазирсовхозстройнинг консерватизми, уларнинг лоқайдлиги ҳамда янги суғориш техникасини ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш билан шуғулланишни истамаслиги сабабли эгилувчан шлангли новлардан, ёмғирлатиш машиналаридан фойдаланиб, замонавий суғориш техникаси унча катта бўлмаган участкалардагина қўлланилмоқда.

Сувни тежайдиган технологияларни ишлаб чиқиш ва жорий этиш, суғоришни такомиллаштириш ҳамда механизациялаш учун республикада «САНИИРИ» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси ташкил этилган, барча областларда тажриба хўжаликлари ажратилган. Бир қанча заводларда янги мелиорация ва суғориш техникаси тайёрлана бошлади. Бирлашма директори ўртоқ В. А. Духовний ишни шундай йўлга қўйиши керакки, мана шу ғоят муҳим ишда турғунликни бартараф этиш, кутиб турмай, балки ҳужумга ўтиш зарур. Биз шу беш йилликнинг охиригача 370 минг гектар майдонда пуштани суғориш илғор методларини жорий этишимиз, шунингдек, ёмғирлатиш, томчилатиб суғориш, тупроқ остидан суғориш ҳамда суғоришнинг бошқа такомиллаштирилган усулларини кенгроқ ёйишимиз керак. Янги суғориш техникасининг жорий этилиши учун масъулиятни биз бугун Марказий Комитет аъзолари, Қишлоқ хўжалиги ва Озиқ-овқат саноати ҳамда Сув хўжалиги бўлимларининг мудирлари В. И. Плетнёв, В. И. Сускин ўртоқларнинг зиммасига юклаймиз.

Келгусидаги вазифалар билан бир қаторда бугунги куннинг кечиктириб бўлмайдиган ишлари билан шуғулланиш — шудгорлашни тезроқ тугаллаш, шўр ювиш ишларини авж олдириб юбориш, новларни ҳамда ёпиқ дренаж системаларини ремонт қилиш, ирригация ва коллектор-дренаж шохобчаларини тозалаш, насос станцияларини суғориш мавсумигача тахт қилиб қўйиш зарур. Қишлоқ хўжалиги ва сув хўжалиги меҳнатчиларини белгиланган барча кузги-қишки тадбирларни бажаришга отлантириш зарур — бугунги вазифа мана шундан иборат.

Ҳозир 38 та районда район сув хўжалиги бошқармалари негизида ремонт-эксплуатация ишлаб чиқариш бирлашмалари тузилган, уларнинг ишлари ижобий баҳоланмоқда, аммо бунда ҳам сусткашлик кўзга ташланмоқда. Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги шундай бирлашмаларни республиканинг барча районларида тезроқ ташкил этиши ва уларни тўла хўжалик ҳисобига ўтказиши керак.

Ўртоқлар! Биз пахтачиликни илмий асосланган, интенсив негизга ўтказиш вазифаларини ҳал эта бориб, муаммоларнинг бутун комплексига баб-баравар даражада эътибор беришимиз керак. Бу ишнинг асосий йўналишларини яна бир бор таъкидлаб ўтиш керак:

— алмашлаб экишни тўла ўзлаштириш;

— интенсив технологияларни актив жорий этиш;

— селекция ва уруғчиликни такомиллаштириш;

— механизациялаш даражасини ошириш;

— ўғитлардан ва ўсимликларни ҳимоя қилиш воситаларидан фойдаланишни яхшилаш;

— ирригацияни билимдонлик билан ривожлантириш ва ерларни мелиоратив жиҳатдан реконструкциялаш.

Партия, совет органлари мана шу барча йўналишлар бўйича аниқ мақсадга қаратилган, комплекс равишдаги изчил ишни ташкил этишлари керак. Мана шундай ёндашилган тақдирдагина биз пахтачилигимизни сифат жиҳатидан янги марраларга чиқара оламиз.

Ушбу проблемани актив ва сабот билан ҳал эта бориш, консерватизм ва қолоқликнинг, хотиржамлик ва лоқайдликнинг ҳар қандай кўринишларига барҳам бериш керак. Бу — бизнинг энг биринчи партиявий, интернационал бурчимиздир.

Ниҳоят, биз пахтачиликни янада ривожлантириш соҳасида Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ишлаб чиқиб тасдиқлаган кенг, комплекс тадбирларга эгамиз. Эндиликда Министрлар Совети ўртага қўйилган вазифаларни бажаришга ижрочиларнинг ҳаммасини сафарбар этиши, белгиланган режаларнинг ҳаммаси тўла-тўкис ва ўз вақтида рўёбга чиқарилишини таъминлаши зарур.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ҳам маҳаллий Советларнинг кенг ҳуқуқлари ва ваколатларидан фойдалана бориб, халқ депутатларининг куч-ғайратини мазкур программани бажаришга қандай сафарбар қилиш кераклиги тўғрисида ўйлаб кўриши лозим.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети КПСС Марказий Комитетининг йўл-йўриқларини бажариш борасидаги ишларни муттасил йўналтириб ва қатъий контрол қилиб боради. Марказий Комитет секретари ўртоқ В. А. Антонов республикада сифатли пахта етиштиришни ташкил этишдаги жиддий камчилик ва нуқсонларни бартараф этиш соҳасидаги ишга зўр ғайрат билан бошчилик қилиши керак. Агросаноат ишлаб чиқаришининг барча бўғинларида кадрларга доир масалалар билан мунтазам шуғулланиш, хўжалик юритишнинг янги шароитида ишни билимдонлик билан олиб бораётган кишиларни пайқаш ва қўллаб-қувватлаш зарур. Жорий ишлар билан ўралашиб қолмаслик, истиқболни кўра билиш, республика органларининг куч-ғайратларини энг муҳим проблемаларга қаратиш керак. Пахтачиликни интенсивлаш масалаларини ҳал эта туриб, агросаноат комплексининг бошқа тармоқларини ва аввало, чорвачиликни ривожлантириш назардан четда қолмаслиги лозим. Қишлоқда социал соҳани ўзгартиришга кўпроқ эътибор бериш зарур.

Ўртоқлар! Чигит экиладиган майдонлар камайтирилиши билан озиқ-овқат тармоқларини, аввало, мева-сабзавотчилик ҳамда чорвачиликни ривожлантириш учун янги кенг имкониятлар очилмоқда. Аҳолини озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлашни яхшилаш белгиланган нарсалардан тўла-тўкис, самарали фойдаланилишига боғлиқдир.

Озиқ-овқат тармоқларидаги ишларнинг аҳволига баҳо бера туриб, бу тармоқларни чўзилиб кетган қолоқликдан олиб чиқиш секинлик билан давом этаётганлигини айтиб ўтиш керак. Мева-сабзавот маҳсулотларининг ялпи ҳосили ўн биринчи беш йилликдаги ўртача йиллик ҳажмга нисбатан 4,5 процент кўпайди. Аммо жамоат секторида худди шу вақт ичида етиштирилган маҳсулот ҳажми камайди, сабзавот, мева ва узумнинг ҳосилдорлиги пасайди. Вазифа уларнинг ҳосилдорлигини оширишдан, ҳар гектар ердан мумкин қадар кўпроқ самара билан фойдаланишдан иборатдир. Бу соҳадаги резервлар жуда катта.

Якка ва жамоат секторларида суғориладиган ерлардан қандай фойдаланилаётганини бир таққослаб кўрайлик. Томорқа участкаларида 60 минг гектар ерга картошка ва сабзавот-полиз экинлари экилган, бу эса жамоат секторида худди шундай экинлар учун ажратилган майдонларнинг ярмидан камроғига тенг бўлишига қарамай, республика колхоз ва совхозлари қанча маҳсулот етиштираётган бўлса, қарийб шунча маҳсулот етиштирмоқда. Томорқа участкаларидаги ҳосилдорлик хўжаликлардагига қараганда деярли икки баравар юқори. Демак, мана шу тармоқларда бригада ва коллектив пудратларини кенгроқ жорий этиш керак.

Чорвачиликда ҳам янги истиқболлар очилмоқда. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети шу тармоқни юксалтириш чораларини кўрмоқда. Кейинги уч йил ичида баъзи ижобий силжишларга эришилди, фермалар маҳсулдорлиги ошди, чорвачилик комплекслари ҳамда паррандачилик фабрикаларининг ишига кўпроқ эътибор бериладиган бўлиб қолди.

Бироқ бу соҳадаги кескин юксалишни алмашлаб экишни тўла ўзлаштириш йўли билан ем-хашак етиштиришни ғоятда кўпайтириш асосидагина таъминлаш мумкин. Хўжаликни интенсив юритиш тўғрисида гап бораётган бугунги кунда биз озуқа экинлар майдонининг самарадорлиги учун ғоят қатъий равишда талабчанлик қилишимиз керак. Давлат агросаноат комитети, унинг жойлардаги органлари, ниҳоят, айрим хўжаликларда суғориладиган экинзорларнинг ҳар гектари нима учун 8— 10 тоннадан озуқа бирлиги бераяпти-ю, бошқаларида эса икки баравар кам озуқа бирлиги бераётганини пухта билиб олишлари шарт. Республикамизда маккажўхоридан, хашаки илдиз меваларидан, оралиқ экинларидан йўл қўйиб бўлмайдиган даражада паст ҳосил олинмоқда. Бу — ерларни исроф қилишдан бошқа нарса эмас.

Ҳозир бу масалаларга батафсил тўхталишга зарурат йўқ, чунки улар июнь ойида партия-хўжалик активлари йиғилишида кўриб чиқилган. Аммо шуни таъкидлаб ўтмоқчиманки, биз юксак, тиғиз марраларни белгилаб олдик ва бу марраларга эришиш учун ҳаммамиз жавобгармиз. Уларнинг асосийларини эслатиб ўтаман. Беш йилликда дон етиштиришни икки баравардан кўпроқ, гўшт етиштиришни — 50 процент, тухум ва сут етиштиришни 35—38 процент кўпайтириш лозим бўлади. Картошка, сабзавот-полиз экинлари маҳсулотлари етиштиришни 25—30 процент кўпайтириш зарур. Бу рақамларни энг кам миқдор, деб қарамоқ керак.

Ўртоқлар! Меҳнатчининг, хўжаликнинг, бутун жамиятимизнинг манфаатларини уйғун равишда қўшиб олиб борадиган янги иқтисодий механизмни реал ўзлаштирмай туриб, пахтачиликни ва бутун агросаноат комплексини тубдан интенсивлаш мумкин эмас.

КПСС Марказий Комитетининг 1987 йил июнь Пленуми қарорларида умуман экономикани бошқаришни, шу жумладан, агросаноат комплексини бошқаришни қайта қуришнинг асосий йўналишлари белгилаб берилган. Уларни амалга оширишнинг дастлабки амалий қадамлари белгиланган йўлнинг тўғрилигини тасдиқламоқда. Бригада, оила пудратига, хўжалик ҳисобига дадиллик билан ўтган хўжаликларнинг иш натижалари шундан далолат бермоқда. Нишон районидаги Усмон Юсупов номли совхозда С. Ҳолбоев бригадаси уч йилдан буён оила пудрати усулида ишламоқда. Нормативлардан моҳирлик билан фойдаланиш, харажатларни ҳисобга олишнинг чек системаси, ҳар бир меҳнатчининг шахсий моддий манфаатдорлиги ва масъулияти бу коллективга катта муваффақиятларга эришиш имконини берди. Бригадада пахта ҳосилдорлиги гектарига 45 центнерга етказилди, меҳнат унумдорлиги совхоздаги меҳнат унумдорлигидан 8 баравар ошиб кетди. Ишчиларнинг иш ҳақи ҳам шунга мувофиқ кўпайди.

Сўнгги вақтда биз Пахтакор районидаги Кичанов номли совхоз тажрибасига кўп марта мурожаат этдик, бу совхоз хўжалик ҳисоби, бригада пудрати туфайли икки йил ичида зарар келтирувчи хўжаликдан юксак рентабелли хўжаликка айланди. Ана шундай ўнлаб мисолларни келтириш мумкин.

Бироқ умуман хўжалик юритиш практикаси партия, совет, хўжалик кадрларимиз янгича иқтисодий тафаккурни ва бошқаришнинг замонавий методларини эгаллай олмаганликларини, харажатли механизмни бартараф эта олмаганлигини, оқим бўйлаб ҳаракат қилаётганликларини кўрсатмоқда. Бу бригада пудратига муносабатда яққол намоён бўлмоқда.

Мисол учун Самарқанд областини олиб кўрайлик. Область агросаноат комитетининг маълумотларига қараганда, бу йил деҳқончилик бригадаларининг 75 проценти коллектив пудратига ўтказилган. Процентлар ва ҳисоботларга қараганда ажойиб манзара кўзга ташланмоқда, бироқ ўрганиш чоғида областнинг кўпгина хўжаликларида меҳнатни ташкил этиш ва ҳақ тўлашнинг илғор формалари расмиятчилик билан жорий этилаётганлиги, хўжалик маъмурияти билан пудратчи коллективлар ўртасидаги ўзаро мажбуриятлар шартномаси бажарилмаётганлиги маълум бўлди. Бошқаришнинг цех системасига ўтиш секинлик билан бормоқда, харажатларни ҳисобга олишнинг чек системаси журъатсизлик билан жорий этилмоқда.

Бундай расмиятчилик натижасида область агросаноат комитетининг иқтисодий фаолияти барбод бўлмоқда. Дастлабки ҳисоб-китоблар бу йил норентабелли хўжаликлар сони пландагига нисбатан икки баравар кўпайишини, ишлаб чиқариш фаолияти келтирган зарар планда белгиланган даражадан 35,4 миллион сўм ортиб кетишини кўрсатмоқда.

Бундай аҳвол республиканинг бошқа регионларига ҳам хос. Аввалги вақтдаги планни ҳар қандай йўл билан бажаришни таъминлаш лозим бўлган ялпи ёндашиш устунлиги натижасида агросаноат комплексининг экономикасида жуда кўп мураккаб муаммолар тўпланиб қолди, бу муаммолар ҳозирча ҳал қилиниши у ёқда турсин, янада ўткир тус олмоқда. Маҳсулот таннархи ошиб кетмоқда. Ўтган йилнинг ўзидагина маҳсулот таннархи совхозларда 28 процент, колхозларда 17 процент ошди.

Дастлабки ҳисобларга қараганда, 914 совхоздан 248 таси йилни жами 185 миллион сўм зарар билан тугаллайди. Республикадаги совхозларнинг вақтида тўланмаган қарзлари 283 миллион сўмни ташкил этди. Республика колхозларида ҳам аҳвол бундан яхши эмас.

Мана шундай ташвишли вазиятда Давлат агросаноат комитети раисининг биринчи ўринбосари, министр ўртоқ В. И. Антонов бошчилигидаги комитет иқтисодий хизмати экономикани соғломлаштиришнинг пухта режаларига эга бўлмаганлиги алоҳида ташвиш уйғотмоқда.

Шундай таассурот пайдо бўлмоқдаки, улар ҳаётдан мутлақо ажралиб қолганлар, экономикани тубдан қайта қуришга йўл очиш у ёқда турсин, ҳатто бунга тўсқинлик қилиб, хўжаликларнинг оператив фаолиятига кабинетда туриб аралашишга уринмоқдалар.

Келгуси йилдан республикадаги 200 та колхоз ва совхоз ҳамда Сурхондарё областининг бутун агросаноати тўла хўжалик ҳисобига ўтказилади, 1989 йилдан эса ҳамма хўжаликлар ўз харажатларини ўзи қоплаш ва ўзини-ўзи маблағ билан таъминлашга ўтади.

Давлат агросаноат комитети, унинг жойлардаги органлари ҳар бир хўжаликка етиб боришлари, ишларнинг аҳволини пухта ўрганиб чиқиб, конкрет шароитларни ҳисобга олганлари ҳолда уларни иқтисодий жиҳатдан соғломлаштиришнинг аниқ чора-тадбирларини белгилашлари керак. Чамаси иқтисодий жиҳатдан ночор хўжаликларнинг бир қисмини илғорлар қаторига чиқариб олиш учун уларни бақувват хўжаликларга бирлаштириб юбориш, айримларини эса ёрдамчи хўжалик сифатида саноат корхоналарига топшириш лозим. Такрор айтаманки, ҳар бир колхоз ва совхозни бирма-бир пухта ўрганиб чиқиш керак. Янги иқтисодий шароитда зарар келтирувчи хўжаликнинг ўзи бўлиши керак эмас.

Пахтачиликни интенсивлаш, уни замонавий агротехника ва иқтисодий негизларга кўчириш кадрларга нисбатан янада юксакроқ талаблар қўймоқда. Қишлоқда мутахассисларнинг кўп минг кишилик армияси яшамоқда ва меҳнат қилмоқда. Уларнинг орасида чинакам ташкилотчилар, ўз ишининг ҳақиқий усталари, билими, ишга ҳалол муносабати билан меҳнаткашлар ўртасида обрў-эътибор қозонган кишилар кўп.

Шу билан бирга олий ва ўрта махсус маълумотли кишилар бўлишини талаб қиладиган 100 минг лавозимдан 39 мингтасини амалиётчилар эгаллаб турибди, бунинг устига асосан ишлаб чиқариш соҳасида шундай бўлмоқда. Айни пайтда республика Давлат агросаноат комитети ва унинг жойлардаги органлари штатлари ҳаддан ташқари кенгайтириб юборилган. Барча бошқарув органлари структураси қайта кўриб чиқилиб, уларнинг аппарати бирмунча қисқартирилаётган ҳозирги пайтда ишлаб чиқаришнинг барча бўғинларини ишни биладиган, билимдон кишилар билан мустаҳкамлаш учун яхши имконият бор.

Республикадаги қишлоқ хўжалик олий ўқув юртлари ва техникумларида ёш мутахассисларга таълим ва тарбия бериш жиддий равишда яхшилашга муҳтождир. Улар ҳар йили 13 минг нафар дипломли ходимни тайёрлаб берадилар. Бироқ практика шундан далолат бермоқдаки, уларнинг малакаси даражаси кўпинча ҳозирги талабларга тўла жавоб бермайди. Битирувчиларнинг кўпчилиги фан ва илғор практиканинг сўнгги ютуқлари билан яхши таниш эмаслар, замонавий методларни ва аппаратларни билмайдилар, экономикани яхши тушунмайдилар.

Ўзбекистон ССР Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги ва шахсан министр ўртоқ М. Салоҳиддинов олий мактаб ислоҳотига мувофиқ институтларимиз ва техникумларимиз ишини қатъий равишда қайта қуриб, мутахассислар тайёрлашни яхшилаши керак. Оммавий касбдаги ишчилар-механизаторлар, сувчилар, чорвадорлар тайёрлашни ҳам янги даражага кўтариш лозим. Улар шу кунги техникангина эмас, эртанги кун техникасини ҳам мукаммал эгаллашлари зарур. Бу соҳада Ҳунар-техника таълими давлат комитети ва шахсан ўртоқ Р. Ҳ. Жўраев учун жуда катта иш уфқлари мавжуд.

Ҳозирги пайтда энг муҳими оддий колхозчи ва ишчидан тортиб, область агросаноат комитетлари раҳбарлари ва республика органларининг раҳбарларигача — ҳамма ходимларга агротехниканинг илғор усулларини ҳамда хўжалик юритишнинг замонавий методларини ўргатишдан иборат.

Умумий иқтисодий таълимни ўтказиш Марказий Комитетнинг иқтисодий ва тармоқ бўлимлари зиммасига юклатилган. Ишни шундай йўлга қўйиш керакки, таълим маърифий тусда бўлмасин. Ходимларнинг ҳар бир категорияси учун махсус ишлаб чиқилган программа асосида умумий таълим бериш кадрларимизни кундалик практикада асосий иқтисодий категориялардан иш қуроли сифатида фойдалана олишга ўргатиши керак. Бусиз замонавий раҳбар бўлиши мумкин эмас.

Аммо область, район партия комитетлари асосан меҳнат аҳли, ишчилар ва колхозчилар, мутахассислар, ўз меҳнатсеварлиги, ғайрати, ҳалол, ҳормай-толмай қилаётган иши билан барча бойликларни ва қадриятларни яратаётган кишилар тўғрисида ғамхўрлик қилиши керак. Инсон омилини активлаштириш, барча меҳнаткашларнинг ташаббускорлиги ва ижодкорлигини ривожлантириш учун шарт-шароитларни яратиш, кишиларда ишга соҳибларча, масъулият ва манфаатдорлик билан ёндашувни тарбиялаш — олдимизда турган вазифаларни муваффақиятли ҳал этишнинг кафолати ана шундадир. Сўнгги вақтда биз камчиликлар ҳақида кўп гапирган бўлсак, бу ҳақда бугун ҳам гапиряпмиз, бу пахтакорларимиз, механизаторларимиз, чорвадорларимиз қаҳрамонона меҳнатини сира камситмайди. Ҳозир биз нималарга эга бўлсак, шуларнинг ҳаммасини улар қадоқ қўллари билан, буюк меҳнатсеварлиги, фидокорлиги, тажрибаси ва билимлари билан яратганлар.

Биз уларга самимий миннатдорчилик билдирамиз ва айни пайтда улар олдида жуда қарздор эканлигимизни тушунамиз. Олдинги вақтда одамларнинг эҳтиёжларига ва ташвишларига лоқайдлик билан қараш қишлоқда социал соҳанинг орқада қолиб кетишига олиб келди. Аҳволни тубдан ўзгартириш лозим.

Кеча Олий Совет сессиясида биз 2000 йилгача мўлжалланган республика уй-жой программасини тасдиқладик. Программада қишлоқни социал жиҳатдан қайта қуришга катта ўрин берилган, шу давр ичида биз қишлоқда, яна такрорлаб айтаман, биз ўзимиз юз миллион квадрат метрдан кўпроқ уй-жой қуришимиз керак, бу эса олдинги ўн беш йил ичида қурилганидан икки ярим баравар кўпдир.

Социал маданий-маиший мақсадларга мўлжалланган объектлар қурилишида ҳам шу қадар катта ҳажмдаги ишларни бажариш лозим бўлади. Юзлаб қишлоқ мактаблари, касалхоналар, болалар боғчалари, магазинлар, клублар қурилади.

Шу билан бир вақтда қишлоқ аҳолисига маданий, савдо, маиший, медицина хизмати кўрсатишни яхшилаш учун қўшимча имкониятларни қидириб топиш зарур. Маданият министрлиги қишлоқда кўп клублар ва кутубхоналар эски, кўпинча қулай деб турган биноларда жойлашганлиги ва ишламаётганлиги билан муроса қилмаслиги лозим. Ниҳоят, Ўзбекбирлашув ҳам қишлоқ мактаблари ўқувчиларини иссиқ овқат билан таъминлаш масаласини ҳал этиши, Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш министрлиги қишлоқдаги меҳнаткаш хотин-қизларнинг, айниқса, кўп болали оналарнинг ташвишлари бир қисмини ўз зиммасига олиши, Соғлиқни сақлаш министрлиги энг аввало, болалар сиҳат-саломатлиги тўғрисида, ишлаб чиқаришда ва турмушда санитария нормаларига риоя этилиши ҳақида кўпроқ ғамхўрлик қилиши лозим.

Партия комитетлари, халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари, Давлат агросаноат комитетининг марказдаги ва жойлардаги органлари социал программанинг амалга оширилишини энг муҳим партия, давлат иши сифатида алоҳида контрол остига олишлари лозим. Пахта ва гўшт етиштириш планларининг бажарилиши қандай талаб қилинса, социал программанинг бажарилиши ҳам шундай талаб қилиниши ва ҳатто янада қаттиқроқ талаб қилиниши керак.

Пахтачиликни юксалтириш, бутун агросаноат комплексини интенсивлаш ва республика социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштириш ишига идеология активлари, оммавий ахборот воситалари, адабиёт ва санъат арбоблари ўзларининг салмоқли ҳиссаларини қўшишлари зарур. Биз учун илғор тажрибани пропаганда қилиш ҳам, моҳирлик, ҳалоллик билан қилинган юксак унумли меҳнатни маънавий улуғлаш ҳам, хўжасизлик, қолоқлик ва турғунликка берилган кишиларни кескин фош қилиш ҳам баб-баравар зарур. Аммо ижобий жиҳатларни кўрсатиб бериш ҳам, камчиликларни танқид қилиш ҳам билимдонлик билан чуқур, холисона бўлиши керак. Бунда янги хўжалик механизми, меҳнатни ташкил этишнинг илғор методлари, интенсив технологиялар ва илғор агротехника қандай жорий этилаётганлигини ишчанлик билан бирма-бир таҳлил қилишга алоҳида эътибор бериш талаб қилинади.

Агитаторларимиз ва пропагандистларимиз ҳамиша қишлоқ меҳнатчилари орасида бўлишга мажбурдирлар. Улар партия ўтказаётган қайта қуришнинг мазмуни ва моҳиятини ҳар бир пахтакор, механизатор, чорвадор онгига етказишлари, мана шу революцион ўзгартиришда ҳар ким ўз жойини топиб олишига ёрдам беришлари керак. Марказий Комитетнинг идеология бўлимлари идеология активларининг, газеталар, журналлар, телевидение ва радионинг фаолиятини қишлоқда қайта қуришни чуқур ва ҳар томонлама ёритишга сафарбар этишлари лозим.

Қишлоқ ходимлари қаҳрамонона меҳнатини ғоявий, маънавий жиҳатдан улуғлашда ижодкор зиёлиларимиз алоҳида муҳим ўрин тутадилар. Пахтакорлар ҳақида ёрқин, таъсирли фильмлар, роман, қисса, поэма, спектакллар, опералар, қўшиқлар, картиналар йўқ экан — бу республика маънавий ҳаётидаги камчилик эмасми, ахир. Асосий бойлигимизни яратаётган заҳматкаш деҳқон образи ёзувчиларимизни, композиторларимизни, актёрларимизни, рассомларимизни руҳлантирмайдими? Маданият министри ўртоқ Ў. Умарбековга, ижодий союзлар раҳбарларига ҳозир шу саволни беришга ҳақлимиз.

Амалий ишларда ҳам, пахтачиликни юксалтириш учун масъулиятли, ижодий, ташаббускорлик муҳитини вужудга келтиришда ҳам комсомол, касаба союзлари, кенг жамоатчилик муҳим роль ўйнайди. Жамиятимизда катта вазифалар ўртага қўйилган вақтда ёшлар ҳамиша биринчи сафда бўлганлар, энг муҳим ўринни эгаллаб келганлар. Ҳозир ҳам биз республика комсомолларини ўзлари учун асосий йўналишни белгилаб олишга, ишга кампаниячилик билан эмас, чинакамига киришишга даъват этамиз.

Хўжалик юритишнинг янги шароитида Узсовпроф бошчилигидаги касаба союз комитетлари ва ташкилотлари социалистик мусобақани ҳар томонлама таҳлил этиб, унинг форма ва методларини қайта қуришлари, зарбдор меҳнатни моддий ва маънавий рағбатлантиришнинг, илғор тажрибани оммалаштиришнинг янада таъсирчан воситаларини топиб фойдаланишлари лозим.

Барча жорий вазифаларни ва истиқбол вазифаларини ҳал этишда партия ташкилотлари зиммасига алоҳида масъулият тушади. Деярли 400 минг нафар коммунист — республика коммунистларининг салкам учдан икки қисми қишлоқда яшайди ва меҳнат қилади.

Бизда ташаббускорлик билан ҳаракат қилиб, агросаноат комплексини ривожлантириш билан боғлиқ бўлган вазифаларни моҳирона ҳал этаётган, ишнинг янги форма ва методларини ижодий ўзлаштираётган партия ташкилотлари жуда кўп. Партиявий-сиёсий ва хўжалик фаолиятларини қайта қуришга ишчанлик билан пухта ёндошиш натижаларини Хонқа район партия комитети (биринчи секретари ўртоқ Б. Жуманиёзов) мисолида кўриш мумкин.

Райондаги 145 та пахтачилик бригадасининг ҳаммаси ўтган йилиёқ коллектив пудратига ўтказилди. Ер ҳамда ишлаб чиқариш воситаларидан фойдаланиш ҳақида 5 йилга шартнома тузилди. Бригада раҳбарлари кенг демократия негизида овоз бериш йўли билан сайлаб қўйилди. Район партия комитети, хўжаликларнинг партия комитетлари коммунистларнинг жой-жойига қўйилишини батафсил ўрганиб чиқдилар, бригадаларда цех партия ташкилотлари ёки партия группалари туздилар, айрим ҳолларда партия ташкилотчилари тасдиқланди. Бригадалар таркибида эса 4750 та оилавий пудрат звенолари тузилди. Уларнинг ҳар бири учун харажат турлари ҳисоблаб чиқилди, пировард натижа учун звено ва маъмуриятнинг моддий манфаатдорлиги ва моддий жавобгарлиги сўм билан аниқ белгилаб қўйилди.

Шуниси характерлики, бу ерда ишнинг маъмурий методига эҳтиёж қолмади, энди ишни жадаллаштириш, далага чиқ, деб кўндиришга ҳожат йўқ. Ҳатто бу йилги ғоят мураккаб йиғим-терим мавсумида ҳам кўп звенолар четдан бериладиган ёрдамдан воз кечдилар, ҳосилни ўз кучлари билан йиғиштириб олдилар.

Район беш йилликнинг икки йили топшириқларини маҳсулотларнинг барча асосий турлари юзасидан ошириб бажарди, планга қўшимча равишда давлатга 4 минг тонна пахта, бир ярим минг тоннадан кўпроқ дон, салкам 260 тонна мева ва сабзавот, 700 тонна сут сотилди.

Ишлаб чиқариш вазифалари билан бир қаторда асосан маҳаллий ресурслар ҳисобига социал масалалар ҳам муваффақиятли ҳал этилмоқда. Хўжаликлар ва бошқа ташкилотлар маблағларини кооперациялаш йўли билан 6 та ғишт заводи, учта оҳак цехи қурилди. Шу йилнинг ўзидагина 9 минг квадрат метр уй-жой, 940 ўринли 2 та мактаб, 2 та болалар боғчаси, колхозлараро пионер лагери, универмаг ва бошқа бир қанча социал-маиший объектлар фойдаланишга топширилди. Партия ташкилотининг раҳбарлигида қайта қуриш авж олиб, сезиларли натижа бераётганлигини одамлар амалда кўриб турибдилар.

Шу муносабат билан сўрагимиз келади, ўртоқ биринчи секретарлар, шу райком тажрибасини бориб ўрганишда, сизларнинг шароитингизда мақбул бўлган жиҳатларни олиб ундан фойдаланишингизда сизларга нима халақит бермоқда? Бундай қилинмаётган экан, бу соҳада лоқайдлик, бепарволик, ўз ишидан мамнунлик намоён бўлмаяптимикан, уларнинг зарари ҳақида биз жуда кўп гапирдик.

Кўпгина район партия комитетлари ҳамма масалаларни ҳал қилишни ҳолдан тойгунча ўз зиммасига олмоқда, ўралашиб қолмоқда, маъмуриятчилик қилмоқда, иш эса жойидан қўзғалмаяпти. Колхозлар ва совхозларнинг кўпгина бошланғич партия ташкилотлари ҳали амалда қайта қуришнинг жанговар авангарди, уларнинг бюролари ва секретарлари эса ана шу революцион жараённинг чинакам етакчилари бўлганларича йўқ. М. С. Горбачев КПСС Марказий Комитетидаги кенгашда айни мана шу камчиликлар ҳақида гапирди.

Ҳам иқтисодий, ҳам сиёсий, ҳам маънавий характердаги яна бир масала ҳақида. Гап қўшиб ёзишларга муросасизлик билан муносабатда бўлиш, уларнинг такрорланишини узил-кесил тугатиш тўғрисида бормоқда.

Республикада кўрилаётган қаттиқ чораларга қарамай, бу салбий ҳодисани узил-кесил тугатишга эришилмади. Масалан, шу йилнинг ўзидаёқ 9 та пахта заводида 428 тонна пахта қўшиб ёзилганлиги аниқланди. Жумладан, Самарқанд пахта заводида 92 тонна, Гулистон пахта заводида 60 тонна, Учтепа ва Қорасув заводларида — 40 тоннадан қўшиб ёзилган. Кўплаб колхозлар ва совхозларнинг раҳбарлари экин майдонлари юзасидан план интизомини қўпол равишда бузишни давом эттирмоқдалар, уларни ҳисобдан яшириб қолмоқдалар. Шу йилнинг ўзида ўлчаб чиқиш чоғида ҳисобдан яширилган 23 минг гектар ер аниқланди. Қорақалпоғистон АССРда — 4,9 минг гектар, Самарқанд областида — 4,4 минг гектар, Қашқадарё областида — 4,6 минг гектар, Хоразм областида — 1,4 минг гектар, Сурхондарё областида — 1,2 минг гектар экинзор ҳисоботга киритилмаган.

Келтирилган бу мисолларни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XVI пленумигача республикада ҳукм сурган қўшиб ёзишларга қиёслаб бўлмайди, албатта. Аммо, бу бизни сира хотиржам қилмаслиги керак. Марказий Комитет бундан буён ҳам ана шундай фактларга принципиал баҳо бераверади. Ҳаётимизда қўшиб ёзишларга умуман ўрин бўлмаслиги лозим.

Ҳозир партия комитетларининг пленумларида ва коммунистларнинг йиғилишларида сайлаб қўйиладиган органларнинг қайта қуришга раҳбарлик ишлари ҳақидаги ҳисоботлари муҳокама қилинмоқда. Бу ҳар бир партия ташкилоти турмушидаги ғоят муҳим сиёсий ва ташкилий кампания бўлиб, бюро аъзолари, секретарлар, сайлаб қўйиладиган органлар аъзолари фаолиятига талабчанлик билан баҳо берилиши керак. Қайта қуриш учун фаол кураш олиб бораётганларга янги куч бағишлаш, унга тўсқинлик қилаётган ҳар бир кишини шахсан танқид қилиш лозим. Энг муҳими эса — республика партия ташкилотининг барча даражаларида ва барча бўғинларида, шу жумладан, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида ишни жадаллаштириш керак.

Бугун биз ишимизнинг энг муҳим, туб масалаларидан бирини муҳокама қилмоқдамиз. Республикамиз социал-иқтисодий тараққиётининг даражаси ҳамда мамлакатимизни мустаҳкамлашга республикамиз қўшадиган ҳисса мана шу масалага боғлиқ.

Ушбу пленумга тайёргарлик кўриш чоғида биз активлар билан кенг маслаҳатлашдик. Доклад область партия комитетларига юборилди ҳамда Марказий Комитет аъзолари ва аъзоликка кандидатлар, ревизия комиссияси аъзолари билан муҳокама қилинди. Марказий Комитетда ҳам биз сайлаб қўйиладиган активлар билан, республика органларининг ходимлари билан, олимлар билан учрашдик. Биз ҳамма фикрларни ва айтилган барча таклифларни эътиборга олдик.

Пленум қатнашчилари бу муҳокамада зўр манфаатдорлик ва юксак активлик кўрсатадилар, қабул қилинган қарорлар эса КПСС Марказий Комитети бизнинг олдимизга қўйган вазифаларнинг бажарилишини таъминлайди, деб ишонч билдиришга рухсат этгайсиз.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми юридик фанни ривожлантиришга катта ҳисса қўшганлиги, кадрлар тайёрлаш соҳасида самарали ишлаганлиги ва жамоат ҳаётида актив қатнашганлиги учун СССР Ички ишлар министрлигининг Тошкентдаги олий мактаби криминалистика кафедрасининг бошлиғи ўртоқ Ғафур Абдумажидовга «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган фан арбоби» фахрий унвони берди.

ЎЗБЕКИСТОН ССРНИНГ 2000 ЙИЛГАЧА МЎЛЖАЛЛАНГАН КОМПЛЕКС УЙ-ЖОЙ ПРОГРАММАСИНИ АМАЛГА ОШИРИШ ЮЗАСИДАН РЕСПУБЛИКА ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ СОВЕТЛАРИНИНГ, МИНИСТРЛИКЛАРИ ВА ИДОРАЛАРИНИНГ ВАЗИФАЛАРИ ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Боши 1-бетда).

Қурилиш материаллари, конструкциялари, буюмларини ишлаб чиқаришда ишларнинг аҳволи, уйсозлик комбинатларининг қувватларидан фойдаланиш тубдан ўзгартирилиши зарур.

Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети ва область ижрокомлари кўпинча уй-жой районларининг комплекс қурилишини таъминламаётирлар, бу эса инженерлик тармоқларини ҳамда социал-маданий объектларни ривожлантиришда анча орқада қолинишига сабаб бўлди. Якка тартибда уйлар қуриш учун ер участкаларини, қарзларни тақсимлашда, уй қуриб олувчиларни лойиҳа-смета ҳужжатлари, зарур қурилиш материаллари, транспорт воситалари билан таъминлашда жиддий камчиликларга йўл қўйилмоқда.

Республиканинг бир қанча шаҳарлари, районлари ва бошқа аҳоли пунктларида уй-жойларни яхши сақлашга, уларни ўз вақтида ремонт қилишга ва техникавий жиҳатдан юксак тайёрлик ҳолатида сақлаб туришга зарур эътибор берилмаётир. Турар-жой биноларини намунали сақлаш учун социалистик мусобақа талаб даражасида авж олмаган. Республикада уйларни қуриш ва ремонт қилиш, улардан фойдаланиш ва уларни ободонлаштириш ишида ҳар хил маиший хизматлар кўрсатиш билан шуғулланувчи кооперативлар ҳали ҳам кам. Уй-жой қонунларини пропаганда қилиш формалари ва методлари янада такомиллаштирилиши керак.

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети регионал программаларни ҳисобга олган ҳолда Ўзбекистон ССРда 2000 йилгача бўлган даврга мўлжалланган уй-жой қурилишининг асосий параметрлари ишлаб чиқилди, булар ҳар бир оилани алоҳида квартира ёки уй билан таъминлашни кўзда тутади. Мана шу мақсадга эришиш учун кўрсатиб ўтилган давр мобайнида 2,7 млн. квартира қуриш, шуларнинг деярли ярмини аҳолининг маблағлари ва банк берадиган қарзлар ҳисобидан барпо этиш мўлжалланган; квартираларнинг 40 проценти корхоналар ва ташкилотлар томонидан хўжалик юритишнинг янги шароитларида ҳосил бўладиган фойда ҳисобидан қурилади. Қолган квартиралар қурилиши таъминоти кам бўлган оилалар ва инвалидлар учун марказлаштирилган давлат капитал маблағлари ҳисобидан амалга оширилади.

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Совети **қарор қилади:**

1. Ўзбекистон ССР Министрлар Совети киритган Ўзбекистон ССРнинг 2000 йилгача мўлжалланган комплекс уй-жой программаси асосан маъқуллансин. Программа топшириқларини бажариш мақсадида Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ана шу даврда қурилиш материаллари, буюмлари ва конструкциялари ишлаб чиқариш қувватларини ривожлантириш программасини ишлаб чиққанлиги эътиборга олинсин.

2. Уй-жой программасини бажариш республика маҳаллий Советлари, министрлик ва идораларининг, иттифоқ қарамоғидаги ишлаб чиқариш бирлашмалари ва корхоналарининг, барча меҳнат коллективлари ва гражданларининг энг муҳим хўжалик-сиёсий вазифаси деб ҳисоблансин.

Уй-жой программасини муваффақиятли бажариш учун Ўзбекистон ССР Министрлар Совети, министрликлар, идоралар, халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижрокомлари, Ўзбекистон ССР халқ хўжалик комплексининг барча тармоқлари барқарор, жўшқин ривожлантирилишини ҳамда республика экономикасини хўжалик юритишнинг янги шароитларига ўтказишни жадаллаштириш, фан-техника тараққиёти ютуқларини жорий этиш, ҳар бир иш жойида меҳнат унумдорлигини ошириш, аҳолининг пул даромадлари билан харажатлари баланслилигини яхшилаш асосида ўн иккинчи ва шундан кейинги беш йилликларнинг план топшириқлари сўзсиз бажарилишини таъминлашлари зарур.

3. Ўзбекистон ССР Госстройи, Ўзбекистон ССР Госплани кейинчалик уй-жой қурилишининг жорий ва истиқбол планларини ҳамда қурилиш индустрияси қувватларини, маҳаллий қурилиш материаллари ишлаб чиқаришни ривожлантириш планларини тайёрлаш учун 1988 йилнинг 1 кварталида 2000 йилгача мўлжалланган уй-жой қурилишининг структурасини деворбоп материаллар ҳамда уйларнинг қаватлилиги бўйича ишлаб чиқсинлар.

4. Ўзбекистон ССР Госплани, Ўзбекистон ССР Госстройи, Ўзбекистон ССР Госагропроми, Ўзагробанк, Ўзсбербанк манфаатдор министрликлар ва идоралар, шунингдек Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, область ижрокомлари ва Тошкент шаҳар ижрокоми иштирокида уч ойлик муддат ичида республикада якка тартибда уй-жой қурилишини ташкил этиш ва бошқаришни янада такомиллаштириш юзасидан таклифлар тайёрласинлар ва қараб чиқиш учун Ўзбекистон ССР Министрлар Советига киритсинлар.

5. Ўзбекистон ССР министрликлари ва идоралари, иттифоқ қарамоғидаги бирлашмалар ва корхоналар уй-жой қурилиши ва мавжуд уй-жой фондини реконструкция қилиш кўламларини изчиллик билан кенгайтириб боришни таъминласинлар, бунинг учун меҳнат коллективларининг иқтисодий рағбатлантириш фондларидан ажратиладиган мавблағлардан, банк кредитларидан, ўзларига қарашли ремонт-қурилиш бўлинмаларининг қувватларидан кенг фойдалансинлар. Турар-жой биноларини хўжалик усули билан барпо этиш практикаси, ишчи ва хизматчилар ўз меҳнатлари билан иштирок этиши, корхоналар ва хўжаликларда маҳаллий қурилиш материаллари ишлаб чиқарадиган участкалар ташкил этиш бутун чоралар билан кенгайтирилсин.

6. Ўзбекистон ССР Госплани, министрликлари ва идоралари, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, область ижрокомлари ва Тошкент шаҳар ижрокоми зиммасига Ўзбекистон ССР халқ хўжалигини иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг беш йиллик ва бир йиллик планлари лойиҳаларини тузиш вақтида комплекс программада кўзда тутилган қувватларни ишга тушириш ҳажмларига ҳамда кўзда тутилаётган бинокорлик материаллари, конструкциялар ва буюмлар ишлаб чиқаришга қатъий амал қилиш вазифаси топширилсин.

Ўзбекистон ССР Госплани, Ўзбекистон ССР Молия министрлиги корхоналар хўжалик юритишнинг янги шароитларига ўтиши муносабати билан маҳаллий қурилиш материаллари ишлаб чиқарувчи қувватларни ривожлантиришни пул билан таъминлаш манбалари тўғрисидаги масалани қараб чиқсинлар, бунда уй-жой программасини рўёбга чиқариш учун ана шу материалларга бўлган эҳтиёж анча ошишини назарда тутсинлар.

7. Ўзбекистон ССР Савдо министрлиги, Ўзбекбирлашув, Ўзбекистон ССР Госснаби, халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижрокомларига аҳолига қурилиш материаллари сотишни ташкил этишни анча яхшилаш, Ўзбекистон ССР да ёғоч-тахта, қурилиш материаллари ва ёқилғи билан савдо қилишнинг моддий-техника базасини ривожлантириш бўйича 1988-1990 ва 2000 йилгача белгиланган топшириқлар сўзсиз бажарилишини таъминлаш топширилсин.

8. Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, халқ депутатлари область ва Тошкент шаҳар Советларининг ижрокомлари:

Белгиланган қурилиш ҳажмига мувофиқ — шу жумладан якка тартибда уй-жой қуриш учун ер участкалари ҳеч қандай тўсқинликсиз ажратиб берилишини таъминласинлар, бу ишдаги камчиликларни қатъият билан бартараф этсинлар. Ўзбекистон ССР Госстройи, Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитети ва уларнинг жойлардаги бўлинмалари билан биргаликда 1988 йилнинг учинчи кварталида шаҳарлар, шаҳар посёлкалари ва бошқа аҳоли пунктларининг бош планларини инвентаризация қилиб чиқсинлар, 2000 йилгача уй-жой қурилиши ҳажмларини таъминлаш учун зарур бўлган ер участкаларини биринчи навбатда ажратиб беришнинг, инженерлик шохобчаларини ривожлантиришнинг жорий ва истиқбол графикларини ишлаб чиқсинлар ва тасдиқласинлар;

уй-жой қуриш кооперативлари ташкил этиш, пудрат ва хўжалик усуллари билан ҳамда уй қурувчиларнинг ўзлари куч-ғайрат сарфлаши билан якка тартибда уйлар қуриш практикасини кенгайтириш орқали аҳолининг маблағларини жалб этиш ҳисобига уй-жойлар барпо этиш ҳажмларини ошириш соҳасида аниқ мақсадга қаратилган иш олиб борсинлар. Мақсадга мувофиқ бўлган жойларда халқ депутатлари маҳаллий Советларининг шаҳар ва район ижроия комитетлари ҳузурида кооператив ва якка тартибдаги уй-жой қурилишини уйғунлаштирувчи тегишли хизматлар ташкил этиб, улар зиммасига ер участкалари, қарзга пул ажратиб беришда аҳолига амалий ёрдам кўрсатиш, лойиҳа-смета ҳужжатлари тайёрлаш, зарур қурилиш материаллари ва транспорт воситалари билан таъминлаш масалаларини ҳал қилишни топширсинлар. Бу вазифаларни амалга ошириш учун кооперативлар ташкил этишдан кенг фойдалансинлар;

Республиканинг манфаатдор министрликлари ва идоралари, иттифоқ қарамоғидаги бирлашмалар ва корхоналар иштирокида область ва йирик саноат марказларида йўлдош микрорайонлар қуриш практикасини қараб чиқсинлар ва кенгайтирсинлар;

барча йўналишларда уй-жой қуриш планларининг бажарилишини контрол қилишни кучайтирсинлар;

Қорақалпоғистон АССР, областлар ва Тошкент шаҳри территориясида жойлашган ҳар бир ташкилот бўйича тадбирлар ишлаб чиқиб, уларда мўлжалланган муддатларга қадар (1990 йил, 1995 йил, 2000 йил) ҳар бир оиланинг қанчалик таъминланганлигига қараб квартиралар ажратиб бериш навбатини белгиласинлар;

уй-жойларни тақсимлаш, квартиралар олиш учун навбат белгилаш чоғида социал адолат ва ошкоравийлик принципларига оғишмай риоя қилсинлар. Уй-жойларни алмаштириш хизматларининг ролини оширсинлар, мавжуд уй-жой фондини қайта тақсимлашда зарур тартиб ўрнатсинлар;

Манфаатдор министрликлар ва идоралар билан биргаликда қурилиш индустриясининг мавжуд қувватларидан оқилона ва самарали фойдаланиш, монолит уйсозликни, социал-маиший объектларни ригелсиз-каркас усулида қуришни кенг жорий этиш, маҳаллий бинокорлик материаллари ишлаб чиқаришнинг моддий-техникавий базасини янада мустаҳкамлаш юзасидан конкрет тадбирлар ишлаб чиқсинлар ва амалга оширсинлар;

уй-жойларда яшовчиларнинг бир қисмидаги уй-жой фондини сақлашга истеъмолчилик муносабатини бартараф этиш юзасидан қунт билан иш олиб борсинлар, давлат уйларига, электр энергиясидан, иссиқлик, сув ва газдан фойдаланишга хўжасизларча муносабатда бўлиш фактларини тугатсинлар. Уйда яшовчиларнинг бинолар яхши ҳолатда сақланиши учун халқ депутатлари маҳаллий Советлари ижрокомлари, Ўзбекистон ССР Уй-жой-коммунал хўжалиги министрлиги, бошқа министрлик ва идоралар тегишли хизматларининг эса бинолар инженерлик шохобчаларини ўз вақтида профилактика қилиш ва биноларни ремонт қилиш, уй-жой фондини қиш шароитида ишлашга сифатли тайёрлаш учун жавобгарлигини оширсинлар. Уй-жой-коммунал соҳасида кооперативлар бутун чоралар билан ривожлантирилсин.

9. Халқ депутатлари шаҳар ва район Советларининг ижрокомлари, посёлка, қишлоқ ва овул Советлари уй-жой қурилиши бутун социал соҳани ривожлантириш билан уйғун қўшиб олиб борилишига эришсинлар. Турли поғона идораларига бўйсунувчи корхоналарнинг келишиб ишлашларини ташкил этсинлар, соғлиқни сақлаш, маориф, мактабгача ёшдаги болалар тарбияси, аҳолининг дам олишини ташкил этиш базасини мустаҳкамлаш учун нормативлар ишлаб чиқилишини ва ана шу асосда корхоналарнинг маблағ ажратишларини таъминласинлар.

10. Ўзбекистон ССР Юстиция министрлиги республиканинг манфаатдор министрликлари ва идоралари иштирокида Ўзбекистон ССРнинг уй-жой ва гражданлик кодексларига ҳамда Ўзбекистон ССРда уй-жой шароитларини яхшилашга муҳтож бўлган гражданларни ҳисобга олиш, уй-жой биноларини тақсимлаш қоидаларига зарур ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида таклифлар тайёрласин.

11. Республика газета ва журналларининг редакциялари, Ўзбекистон ССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитети уй-жой программасини бажаришни ташкил этиш қандай бораётганлигини мунтазам ёритиб борсинлар.

12. Ўзбекистон ССР Госпланига меҳнат коллективларида ҳамда республика жамоат ташкилотларида комплекс уй-жой программасини кенг муҳокама қилиш чоғида айтилган таклифлар ва мулоҳазаларнинг, шунингдек Олий Советнинг мазкур сессиясида билдирилган таклифлар ва мулоҳазаларни умумлаштириш ҳамда программани узил-кесил ишлаб чиқишда уларни ҳисобга олиш топширилсин.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советига уй-жой программасини муҳокама қилиш давомида депутатлар ҳамда гражданлар киритган таклифлар ва мулоҳазалар юзасидан қабул қилинган қарорлар ҳақида навбатдаги сессияга ахборот бериш топширилсин.

13. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми барча мансабдор шахслар ва гражданлар уй-жой қонунларини бажаришларини қаттиқ контрол қилиб борсин, депутатлар ва жамоатчиликнинг амалдаги қонунларга қўшимча ва ўзгартишлар киритиш зарурлиги тўғрисидаги таклифларини кўриб чиқсин.

14. Халқ депутатлари Советлари, министрликлар ва идоралар Ўзбекистон ССР комплекс уй-жой программаси амалга оширилиши устидан мунтазам контрол ўрнатсинлар, бу программанинг бажарилиши Советларнинг сессияларида ва коллегияларнинг мажлисларида, меҳнат коллективлари йиғилишларида мунтазам кўриб борилсин, амалга оширилаётган ишларга кенг ошкоралик туси берилсин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси
Р. НИШОНОВ.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Л. БЕКҚУЛБЕКОВА.

Тошкент шаҳри, 1987 йил 16 декабрь.

• *Алло, Тошкентми?*

«ЯЛЛА»НИ ЯХШИ КЎРАМИЗ»

Шу кунларда Москва давлат Марказий концерт зали томошабинлар билан ҳар қачонгидан гавжум. Сернақш, сержилва саҳна пойтахтликлар билан меҳмонлар диққатини ўзига ром этган. Унинг зиналаридан аста одимлаб санъаткор чиқиб келади. Залда беихтиёр гулдурос қарсаклар бошланади.

Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган «Ялла» вокал-эстрада ансамблининг бадиий раҳбари, республика халқ артисти Фаррух Зокиров куй, қўшиқ ишқибозларини «Барча фасл чойхонаси» деб номланган эстрада томошаларига таклиф этади ва ансамблнинг мазкур программаси Марказий концерт залининг моҳир режиссёри М. Розовский билан ижодий ҳамкорликда тайёрланганлигини эълон қилади. Залда яна олқишлар янграйди. Дўстлик, қардошлик ва ҳамкорлик шанига таҳсин сўзлари айтилади. Қўшиқлар бошланиб, концерт авжига чиқади...

Кеча, навбатдаги концертдан сўнг Ф. Зокировни москвалик бир группа журналистлар ва меҳмонлар қуршовида кўрдик. Биз улар ўртасида бўлиб ўтган савол-жавоблардан айримларини айнан ёзиб олдик.

— Сиз ўзингиз ижро этаётган ажойиб қўшиқларни қандай топгансиз?

— Баъзан бирор қўшиқни машқ қила туриб, бирдан шуни ҳис қиламанки, гўё шу қўшиқ албатта меники — мен айтишим керак бўлган қўшиқдек туюлади. Масалан, «Сизнинг тушингизга кирмабди» кинофильмини эсланг. Унда машҳур Р. Тагорнинг «Сўнгги поэма»сига композитор А. Рибников музика ёзган. Эслайсизми, фильмда «Бу — севги» деган қўшиқ бор. Мен уни ўз овозимга, ўз музикамга солиб кўрдим. Ёмон чиқмади. Бугун у сизга ҳам ёққан бўлса керак.

— О, ёққанда қандоқ. Биз сизни кўп янги қувноқ қўшиқларнинг муаллифи сифатида биламиз. Ансамблдаги бошқа ҳамкасбларингиз ҳам қўшиқлар ёзишадими?

— Албатта. Коллективимизнинг музика раҳбари Рустамжон Илёсов репертуаримиздаги бир талай куй ва қўшиқларнинг автори. Энг муҳими, бизга музикагина эмас, ижро этиладиган қўшиқ тексти ҳам катта моҳиятга эга. Шунинг учун программамизда Шекспир, Навоий, Умар Хайём, Есенин қаламига мансуб классик қўшиқлар ҳам кўп.

— Биз «Ялла»ни яхши кўрамиз. Айтингчи, «ялла» деган сўз ўзбекча қандай талқин этилади?

— У турли хил маънолар беради. Чақалоққа айтиладиган аллани ҳам, рақсга чорловчи таклифни ҳам, завқ-шавқли дамларни, қувонч ва севинч дамларини ҳам эслатади...

— Демак, — суҳбатга хотима ясайди хушнуд бўлган меҳмонлардан бири, — «Ялла» санъат мухлислари дилига олам-олам шодлик бахш этувчи энг гўзал рақс, энг дилрабо қўшиқ дегани, шундайми?

— Худди шундай.

Бу — ўзбек эстрадаси ансамблига пойтахтлик томошабинлар берган баҳо эди.

Н. САЪДУЛЛАЕВ.
Москва.

Арзон ёнилғида

◆ Шаҳрихондаги 37-автокорхонада газ тўлдиргич **кўчма станцияси ишга туширилди.**

Андижон область автомобиль тресги автокорхоналарига қарашли 100 та юк автомобили арзон ва қулай ёнилғи — газда ишлайдиган бўлди.

Йил охиригача газда ишлайдиган юк автомобиллари сони яна бир неча ўнтага кўпаяди.

Д. ҚИРҒИЗБОЕВ.

• *Шахмат*

НАТИЖА МУАММОЛИГИЧА ҚОЛДИ...

КАСПАРОВ — КАРПОВ БАҲСИДА

Севильядан репортажлар йўллаётган совет журналистларининг хабар қилишича, матч иштирокчилари кейинги кунларда қароргоҳларидан тушмай қўйишибди. Ҳал қилувчи жангга вужудан шайлик кўраётган бўлсалар керак-да. Балки тинимсиз ёғаётган қаттиқ ёмғир йўр қўймаётгандир?..

23-партия бошланишидан 3—4 соат олдин матбуот марказида ўтиргани эмас, тик тургани ҳам жой қолмабди. Мутахассис мухбирлар бир-бирларининг фикрларини билгилари, уларни зудлик билан мухлисларга етказгилари келади, албатта.

Ассошиэйтед Пресс агентлигининг вакили бугун дуранг бўлади, деса яна бир неча нашрларни материал билан таъминлашни ўз зиммасига олган англиялик гросмейстер Раймонд Кинг ғалаба бўлади дебди-ю, аммо ким ғолиб чиқишини айтмабди. Хуллас, қандай дебют қўлланиши-ю, бу муҳим учрашув нима билан тугаши фақат иштирокчиларнинг ўзларигина аниқлик киритишлари лозим эди.

...Беш кун тайёргарлик кўриб келган А. Карпов биринчи юриш устида олти минутча ўйга ботиб қолди. Эҳтимол хаёлига бирон бир бошқача ғоя-фикр келиб қолгандир, шубҳа туғилгандир? Масъулият нечоғлик катталиги ҳаммага маълум. Унга айниқса.

Ниҳоят жаҳон экс-чемпиони «с» пиёдасини икки хона олға сурди. Каспаров ҳам худди шундай юриш билан жавоб берди. Ҳамма инглизча дебют бўлади шекилли, деб турганда жаҳон чемпиони ўзининг 6-юриши билан ўйинни тағин ўша Грюнфельд ҳимояси изига солиб юборди. Осойишта давом этаётган кураш 12-юришдан сўнг бирдан чигаллашиб кетди. Жаҳон чемпиони назарда тутган йўллар бошқаларнинг хаёлига ҳам келмаганлиги қизиқ. Оқлар 14-юриши билан қора отга ҳужум қилди. Каспаров отини олиб қочиш ўрнига пиёдаси билан оқ филни нишонга олди. Фил чекинди. Лекин қоралар отини ҳужум остида қолдириб, марказий пиёдасини сурди. Каспаровнинг ҳаракатлари қалтисдек кўринса-да, аниқ ҳисоб-китобга таянгани аён бўла бошлади. Отлар алмаштирилгандан кейин ҳам вазият мураккаблигини йўқотмади. Дастлабки 17-юришда ажратилган вақтнинг тенг ярми кетди.

Кейин қоралар ташаббусга эришмоқчи бўлди, аммо Карпов ҳушёрлик билан дона сурарди. Тахминан баравар, балки 30-юришлар атрофида оқлар хиёл афзалроқ позиция вужудга келтиргандек эди.

Контролгача қолган 10 юришга томонларнинг бирида 22, иккинчисида 25 минутча вақт бор эди. Манёврлар кўп вақтни ола бошлади, охирги юришлар жуда тез қилинди. Биттадан фил ва биттадан пиёда алмаштирилгач, бирданига иккита линия очилиб қолди. Тактикавий имкониятларнинг сероблигидан тўғри йўлни танлаш харифларнинг иккаловига ҳам осон бўлмади. Карпов айтгандек битта жиддий хато баҳс тақдирини ҳал қиларди. Ниҳоят белгиланган 40-юриш қилингач ўйин кечиктирилди:

Шу ерда оқлар (Карпов) ўзининг яширин 41-контрол юришини ёзиб қўйди. Кўриб турганингиздек вазият жуда чигал. Кимнинг ўйини яхшироқ эканлигини уйда қилинадиган пухта таҳлил аниқлаши керак. Ҳозир 41. Ле 2 ўйнаб бўлмайди. Кўриб чиқинг-а...

М. МУҲИДДИНОВ,
«Совет Ўзбекистони» шахмат шарҳловчиси.

Редактор
Л. ҚАЮМОВ.

• *Тингланг, томоша қилинг*

18 ДЕКАБРЬ, ЖУМА

Телевидение

МТ-I. 8.00 — 90 минут. 9.35 — Мактаб ўқувчиларининг Ивано-Франковск областидаги «Знамя коммунизма» колхози раиси В. М. Ткачук билан учрашуви. 10.25 — В. И. Ленин. Ҳаёти саҳифалари. 11.25 — Мультфильм. 11.35 — Ҳужжатли фильм. 11.55 ва 16.30 — Янгиликлар. 16.40 — Қайта қуриш прожектори. 16.50 — Спорт ва шахс. 17.30 — Концерт. 17.55 — Рус музейи. 18.30 — Иштирок этувчи шахслар. 19.15 — Дунё воқеалари. 19.30 — Мультфильм. 19.40 — Туб ислоҳот йўлларида. 20.00 — Кўз микрохирургияси тармоқлараро илмий-техника комплексидаги янгилик. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — Киноафиша. 23.00 — Ҳужжатли фильм. 23.15 — Тунги информацион-музикали программа.

МТ-II. 9.00 — Гимнастика. 9.15 — Илмий-оммабоп фильм. 9.35 — Теварак-атроф билан танишиш. 9.55 — Илмий-оммабоп фильм. 10.05 — Инглиз тили. 10.55 — Илмий-оммабоп фильм. 11.05 — Чет эл тасвирий санъати. 11.35 — Тарих. 12.05 — Илмий-оммабоп фильмлар. 13.05 — «Резидентнинг хатоси». Бадиий фильм, 2-қисм. 14.40 ва 18.35 — Янгиликлар. 18.45 — Индира Ганди хотираси. 19.00 — Иқтисодий билимлар университети. 19.30 — Саёҳатчилар клуби. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 — Реклама. 20.50 — Жаҳон музика маданияти хазинасидан. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектари. 22.15 — «Қароқчи чоллар». Кинокомедия. 23.40 — Янгиликлар.

УзТВ-I. 6.55 — Ритмик гимнастика. 7.20 — Тонгги тароналар. 7.30 — Ахборот. 7.50 — Салом, кичкинтойлар! 8.00 — Телефильм. 16.45 — Физика. 17.15 — Телефильм. 17.30 — География. 18.00 — Янгиликлар. 18.10 — Мультфильм. 18.30 — Театр ва болалар. 19.30 Ахборот. 19.45 — Телефильм. 20.00 — Озиқ-овқат программаси амалда. 20.30 — Ахборот. 20.50 — Қизлар гулдастаси. 21.30 — Время. 22.05 — Телевизион миниатюралар театри.

УзТВ-II. 13.35 — Ритмик гимнастика. 20.00 — Дала-ҳовли юмушлари. 20.30 — Телефильм. 20.55 — Меҳнат коллективлари тўғрисидаги қонун амалда. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. **ФРУНЗЕ.** 22.15 — «Джейн Эйр» Бадиий фильм. 3-ва 4-сериялар.

Радио

Биринчи программа. 8.30 — Ўзбекистон эстрадаси артистларининг концерти. 9.30 — Совет Ўзбекистони: одамлар, ишлар ва режалар. 10.15 — Ўсмирлар хори куйлайди. 12.10 — Мелиоратор. 12.40 — Таниқли ижрочилар концерти. 13.00 — Чорвадор. 13.30 — А. Экимян қўшиқлари. 14.00 — Қишлоқ хўжалик ходимлари учун эшиттириш. 15.40 — Бахтли болалик. 16.00 — Дўстларимиз овози. 18.15 — Дутор тароналари. 18.30 — Инсон ва қонун. 19.20 — Огонек. 19.40 — «Коммунист» журнали навбатдаги сонининг нашрдан чиқиши муносабати билан. 21.15 — Қишлоқ меҳнаткашларининг талабларига биноан концерт. 22.30 — Бугун радиотеатрда.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

ЁРҚИН НУР СОЧГИН-У, ХАВФЛИ ЁНМАГИН!

БОЛАЛАРНИНГ ЭНГ СЕВИМЛИ БАЙРАМИ — ЯНГИ ЙИЛ ЯҚИНЛАШИБ ҚОЛДИ. УЛАРНИ СОВҒАЛАР, КЎПЛАБ ЧИРОҚЛАР ПОРЛАБ ТУРГАН АРЧА АТРОФИДАГИ ҚУВНОҚ ЎЙИНЛАР КУТЯПТИ. БАЙРАМ ХУШЧАҚЧАҚ ЎТСИН, БАХТСИЗ ҲОДИСАЛАР РЎЙ БЕРМАСИН ДЕГАН КОРХОНАЛАР, ТАШКИЛОТ, КЛУБ, МАДАНИЯТ САРОЙЛАРИ, МАКТАБ ВА БОЛАЛАР БОҒЧАЛАРИДА ЯНГИ ЙИЛ АРЧА БАЙРАМИНИ ТАШКИЛ ЭТУВЧИЛАР

ЁНҒИН ХАВФСИЗЛИГИ ҚОИДАЛАРИГА СЎЗСИЗ АМАЛ ҚИЛИШЛАРИ ШАРТ! ЖУМЛАДАН УЛАР ҚУЙИДАГИЛАРНИ УНУТМАСЛИКЛАРИ ЗАРУР:

— Янги йил байрами ўтказиладиган жой давлат ёнғин назорати инспекцияси билан келишиб олиниши лозим;

— арча ўрнатиладиган хона уйнинг биринчи қаватида жойлашган бўлиши ва камида иккита чиқиш эшиги бўлиши керак;

— арча хонанинг ўртасига мустаҳкам асосга ўрнатилиши, унинг шохлари шипга, деворларга, иситиш приборларига тегиб турмаслиги лозим;

— арча ўрнатилган хона асосий ўт ўчириш воситалари (ўт ўчиргичлар, юнгли адёллар) билан жиҳозланган бўлиши керак;

— арча ишончли, электр асбобларини ўрнатиш қоидаларига риоя қилинган ҳолда ўрнатилган бўлиши керак. Арча иллюминациясини тажрибали электрикка топшириш лозим;

— пасайтирувчи трансформаторсиз электр ёритиш тармоғидан фойдаланганда маржон лампочкаларни кетма-кет 12 вольт кучга эга бўлган тармоққа улаш тавсия этилади. Хонани электр билан ёритиб бўлмаса, Янги йил байрамини фақат кундуз куни ўтказиш керак бўлади;

— арчани безаётганда махсус ёнғиндан ҳимоя этувчи қоришма билан ишлов берилмаган пахта, докадан фойдаланиб бўлмайди;

— шам, бенгаль чироқларини ёқиш, мушакбозлик, арча пақилдоғидан фойдаланиш, чироқни бутунлай ўчириб қўйиш мумкин эмас.

Байрамда қатнашувчилар сони белгиланган нормадан ошиб кетмаслиги даркор. Дока, пахта, қоғоз ва бошқа тез ёнувчи матолардан тайёрланган маскарад костюмлари ёнғиндан ҳимоя этувчи махсус қоришма билан ишлов берилган бўлиши шарт;

— байрам давомида арчанинг ёритилишини электр қурилмадан фойдаланиш қоидаларига риоя қилувчи жавобгар кишилар кузатиб туришлари керак. Арча симларининг шикастланган, учқун чақнаётган ерлари бўлса, электр симлар қизиб кетса, лампочкалар ва иллюминациялар бир ўчиб, бир ёниб турса, ана шу нуқсонлар тузатилмагунча электрни ўчириб қўйиш шарт;

— арча атрофидаги Янги йил байрамларида ёнғин хавфсизлигига жавобгар шахслар ёнғиндан эҳтиёт чораларини олдиндан ишлаб чиққан бўлишлари керак. Бу режа байрамга хизмат қилувчи кишилар иштирокида мажбурий тартибда синовдан ўтказилиши керак;

— кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси, кўнгилли ўт ўчирувчилар жамиятининг бошланғич ташкилоти аъзолари, мактабларда эса ёш ўт ўчирувчилар дружинаси аъзолари навбатчилик ўрнатишлари зарур;

— байрам ўтказиладиган залнинг барча чиқиш эшиклари очиқ ҳолда бўлиб, ҳар бир эшикнинг олдида навбатчи туриши керак.

ЎТ ЧИҚИШИДАН ҲИМОЯ ЭТУВЧИ ҚОРИШМА БИЛАН ТЕЗ ЁНУВЧИ МАТОЛАРГА ҚАНДАЙ ИШЛОВ БЕРИШ КЕРАК?

Эмалланган ёки шиша идишда 1 литр илиқ сувга 150 грамм диаммоний фосфат ва 90 грамм олтингугуртли аммоний солиб аралаштиринг, аралашма бир оз тургандан сўнг тоғорага қуйиб, унга 200 грамм пахта ёки дока солинг. Кейин уларни сиқиб, қуритинг. Докадан ёки ип-газламадан тикилган костюмга ишлов бермоқчи бўлсангиз, икки литр сувга 1 литр қоришма солинг.

Кимёвий порошокларни, пахта, дока ва бошқа тез ёнувчи матоларни ёнғиндан ҳимоя қилиш учун уларга ишлов бериш инструкцияларини шаҳар ва район кўнгилли ўт ўчирувчилар жамиятларидан олиш мумкин.

ЎЗБЕКИСТОН КЎНГИЛЛИ ЎТ ЎЧИРУВЧИЛАР РЕСПУБЛИКА ЖАМИЯТИ. «СОЮЗТОРГРЕКЛАМА» БУТУНИТТИФОҚ БИРЛАШМАСИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕКЛАМА АГЕНТЛИГИ.

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА

актерлик вазифасига (уч эркак ва икки аёл) эълон қилинган конкурс

20 ДЕКАБРГАЧА ДАВОМ ЭТАДИ

Конкурс шартлари:

Конкурсда қатнашувчилар олий театр маълумотига эга бўлиб, 26 ёшдан ошмаган бўлишлари керак.

Эркаклар ҳарбий хизматни ўтаган бўлишлари лозим.

Қуйидаги ҳужжатлар талаб қилинади: конкурс жюриси номига ариза, иккита 13x18 см. форматдаги фотосурат, олий ўқув юртини битирганлиги ҳақидаги дипломнинг нусхаси, яшаб турган жойидан справка.

Аризалар 20 декабргача қабул қилинади.

Театр адреси: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 34-уй. Конкурс жюрисига.

Цирк

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — **Хитой ўйинлари.** (18/XII да 19.30 да).

Ўзбекистон ССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитети коллективи республика телевиденияси программалар Бош дирекциясининг режиссери

Мурод ҒАНИБОЕВнинг

вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

Тошкент давлат университети ректорати, жамоат ташкилотлари ва юридик факультет коллективи маъмурий ва молиявий ҳуқуқ кафедрасининг доценти А. О. Раҳимовага турмуш ўртоғи

Анвар Раҳимович РАҲИМОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон ССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитетининг маъмурияти ва жамоат ташкилотлари республика радиоэшиттириш ва овоз ёзиш уйининг бош инженери И. Нишонбоевага онаси

Ойлар МАДАЕВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Р. — 09220. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. В. — 289. ИНДЕКС 64583.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12